

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

5 (590), 3—9 лютого 2011

Фото Олеса Дмитренка

ЗАКЛИКАЄМО ДО СПІВПРАЦІ

**ГОЛОВАМ ПАРТІЙ, РУХІВ, СПІЛОК,
ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ**

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка звертається до громадськості із закликом захистити віковичне право українського народу на рідну мову, об’єднати перед загрозою зросійщення, роздержавлення та неоколоніалізму.

Стан, який склався нині з українською державною мовою на 20-му році Незалежності України, є критично-загрозливим. Нехтуючи всіма нормами Конституції України, історичним правом українського народу на розвиток української мови та культури, влада прямо й опосередковано фак-

тично законсервувала напівколоніальний статус української мови.

Сьогодні в історії України настав найвідповідальніший момент за всі роки її існування. Україні загрожує втрата державної незалежності, вже закладено механізм руйнування основ державності.

За такої ситуації ми стоїмо перед життєвим вибором: бути чи не бути незалежній Україні?

Сила цієї влади у нашій слабкості та у нашій роз’єднаності. Саме тому на нас лежить велика відповідальність за долю України. Гуртуймося для протистояння таким діям чинної влади.

З огляду на вище означене, Товариство “Просвіта” виступає з ініціативою проведення в березні до Шевченківських свят **Всеукраїнського форуму української інтелігенції**.

Закликаємо всіх до співпраці.

Зі своїми пропозиціями щодо організації та проведення Форуму просимо звертатися до Секретаріату ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка (Тел.: 279-54-68; 278-40-50).

Голова Товариства,
народний депутат України

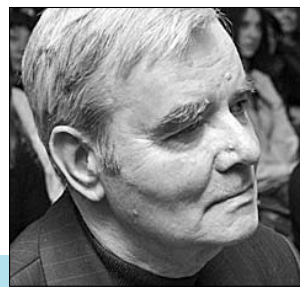
Павло МОВЧАН

**З РОСИ Й ВОДИ
БОГДАНУ ГОРИНЮ!**

7

**ДЖУРА І ЙОГО
ГЕТЬМАН**

10

**СИЛА РОДИНИ —
В ЛЮБОВІ**

12

РЕЗОЛЮЦІЯ МІТИНГУ НА ВШАНУВАННЯ 93-ОЇ РІЧНИЦІ ПОДВИГУ ГЕРОЇВ КРУТ

29 січня 2011 р.

м. Київ

Ми, учасники урочистих заходів вшанування пам’яті юних Героїв Крут, які 1918 року віддали своє життя за волю України і своїм подвигом утвердили силу й міць українського духу, схилиємо голови перед їхньою мужністю і героїзмом.

Бій під Крутами струснув українську націю. Найвичерпнішу відповідь подіям під Крутами дав письменник і мислитель Євген Маланюк: “Влада — то боротьба, а держава — то кров і залізо”.

Кожен народ пам’ятає і возвеличує своїх Героїв. Вони є взірцем відданості й

любви до рідної землі й рідного народу. Прагнення до волі, до справедливості, до державного життя було завжди притаманне українству. Це необхідно, щоб самоідентифікуватись, щоб вистояти і вижити у цьому світі.

На 20-му році Незалежності України нависла смертельна загроза **знищення української державності**.

Для нашого народу завжди найбільшою трагедією була споконвічна роз’єднаність. Вороги завжди розділяли українство за мовними, релігійними ознаками. І це було на всіх етапах української історії. І за часів Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, царської Росії, більшовицького режиму.

Від розбрату українці завжди програвали. На жаль, під загрозою подібної трагедії Україна опинилася знову. Нинішня влада свідомо роз’єднує і знищує нас, виконуючи замовлення Москви. Відбувається відкрита мовна, інформа-

ційна та економічна війна Росії проти України.

Використовуються випробувані методи залякування, провокацій і підкупу. І на Сході, і на Заході України влада насамперед чинить тиск на місцях на інтелектуальну частину суспільства, щоб обезголовити громадянський спротив.

Звертаємося до українського народу як господаря Держави — гуртуймося від села до столиці, виявляймо спротив усім антиукраїнським діям влади. І насамперед домагаймося від президента України негайної відставки за антиукраїнську діяльність міністра освіти України Д. Табачника.

Ми не можемо спокійно спостерігати як руйнуються душі та світогляд наших дітей, руйнується наше майбутнє. **Тільки об’єднаними зусиллями можна протистояти агресивній навалі, спрямованій на знищення української державності.**

**Слава Героям Крут!
Слава Україні!**

КОНСОЛІДУЄМО ДЕРЖАВНИЦЬКІ СИЛИ

Надія КИР'ЯН
Фото автора

— Степане Васильовичу, як Ви оцінюєте роль “Просвіти” в сьогодні?

— “Просвіта” — найдавніша громадська організація, за плечима якої майже півтора століття активної державницької діяльності, яка виховала багато поколінь українських патріотів, розбудила українську націю для державного життя. Минулий рік, на моє переконання, ще раз підтвердив, що потреба в такій організації особливо зростає, тому що політичні партії, яких у нас нараховується понад півтори сотні, більше роз’єднують людей, ніж об’єднують. Сьогодні немає жодної політичної партії, яка була б центром консолідації державницьких сил в Україні. У цьому сенсі “Просвіта” займає особливе становище серед громадських організацій. Це довела діяльність нашої обласної “Просвіти”, яка стала центром об’єднання патріотичних сил області. На основі “Просвіти” створено обласну організацію Комітету захисту України, куди входять основні опозиційні політичні сили області.

Я маю честь разом із моїм побратимом, депутатом першого скликання Дмитром Захаруком очолювати цю організацію. “Просвіта” стала місцем, де збираються різні політичні сили, які так складно приходять до спільної платформи. У цьому основна проблема нашого суспільства. Це стосується не тільки Івано-Франківської області, а й усієї України. Потреба активізації діяльності “Просвіти” особливо зростає в теперішніх умовах, коли переслідується все українське і коли під загрозою поставлено сам факт існування Української держави, яка стає все більш зросійщеною.

— Що цікавого подарував просвітцям минулий рік?

— Минулого року, окрім політичного складника, ми багато попрацювали над реалізацією концепції відродження “Просвіти”, яка була нами розроблена ще 2004 року. Ця концепція полягає в тому, щоб відновити давню історичну галицьку традицію: щоб у кожному населеному пункті був міцний просвітницький осередок, який би об’єднував найактивніше національно свідоме ядро, куди входив би і сільський священик, і директор школи, і керівник будинку культури, і сільський голова, і найбільш свідомі громадяни, газди. Так колись було. Якби скрізь були такі міцні осередки, ми мали б іншу політичну картину в масштабах усієї України. Ми мали б прообраз того громадянського суспільства, яке є основою цивілізованого розвитку будь-якої держави. Громадянське суспільство визначається не так наявністю політичних партій, особливо в такій великій кількості, як посиленням ролі громадських організацій, серед яких я виділив би “Просвіту”, з її славними історичними традиціями. Тому завдання відродження “Просвіти” у кожному селі й у кожному колективі міста стояло й стоїтиме перед нами. Поки що ми далекі від повного вирішення цього завдання, але певні успіхи є, у багатьох селах осередки відроджено. Ми використовуємо і певний рівень фінансування з обласного

Коли мені щастить побувати у просвітян Івано-Франківщини, я їм по-доброму заздрю. Адже вони працюють в умовах підтримки й розуміння з боку своєї громади, їхні починання суголосні прагненням людей, що є далеко не в кожному регіоні. Про те, що зроблено просвітцями останнім часом, про плани на майбутнє розмовляємо з головою облоб’єднання “Просвіти” Степаном ВОЛКОВЕЦЬКИМ.

Степан Волковецький (у центрі) з просвітцями

бюджету, і можливості гарного приміщення Народного дому. Далеко не кожна обласна “Просвіта” має таке приміщення. Окрім усього, випускаємо нашу просвітницьку газету “Галицька Просвіта”. У нашому розпорядженні й автобус, хоча не завжди вистачає коштів на його повноцінне використання.

Роботу ми побудували за секційним принципом. У нас є краєзнавчі секції, члени яких досліджують історію краю. Дуже плідно працює відомий краєзнавець Петро Арсенич. Є напрям охорони здоров’я. У цій галузі працюють відомі науковці, лікарі. Серед них професор Івано-Франківського національного медичного університету Степан Генік, заслужений лікар України Євген Романишин і багато інших. Нещодавно створили нову секцію — екологічну. Екологічні проблеми, і в цілому по Україні, і в області дуже важливі. Ще одним із нових напрямів роботи є секція “Нова українська родина”. Тут є що сказати нашим відомим громадським діячам, наприклад, Дмитрові Захаруку, авторів фундаментальної праці з концепції нової української родини як основи майбутнього українського суспільства. Професор Степан Генік також автор багатьох серйозних книжок на цю тему.

— Чи залучаєте до роботи молодь?

— Робота з молоддю — на одному з чільних місць. “Просвіта” — найдавніша й дуже шанована, принаймні в нашому регіоні, громадська організація. Але її традиції треба не тільки відновити, а й передати молодим. Тому ми взяли курс на активну роботу з молоддю, найперше, студентською. Переобрали керівництво “Молодої Просвіти”, створили веб-сайт, де інформуємо про все нове й важливе, що робиться в “Просвіті”, суспільстві, зокрема

подаємо й політичні новини. Молодь нині широко користується Інтернетом. Думаю, що Інтернетом має активно послуговуватися кожна обласна організація. У молодих завжди знайдеться потенціал, креативність, нові ідеї, вони зможуть реалізувати свої наміри в просвітницькому руслі, якщо запропонувати їм шляхи і просвітницькі форми роботи. На це ми розраховуємо.

— Що, на Вашу думку, може зробити “Просвіта” для об’єднання різних регіонів України?

— Плануємо продовжувати співпрацю з просвітницькими організаціями Донецької й Луганської областей. Нещодавно допомагали організувати відпочинок дітей із Донецької області за ініціативи пані Марії Олійник, голови Донецької “Просвіти”. Було дуже втішно й радісно бачити й чути, як донецькі діти разом із нашими колядують, шедрують. Звичайно, лише такими заходами цієї проблеми не вирішиш, але це також важливо.

Державна ідеологія, що властива кожній державі (я можу це кваліфіковано оцінити як колишній посол у кількох країнах), у нас відсутня, її не було і, на жаль, немає. Тут “Просвіта” заповнює величезний вакуум і робить усе можливе, щоб така ідеологічна робота виконувалася, наскільки ми можемо. Це так само стосується й програми “Схід—Захід” на зближення українських регіонів. На тому, що через історичні обставини регіони різняться, дуже часто спекулюють політики, антиукраїнські сили. Хотів би нагадати, що ще в 1996—1997 роках Рада “Просвіти” нашої області прийняла рішення про доцільність загальнодержавної програми зближення українських регіонів. Ми обґрунтували й показали, як це можна зробити за всіма напрямками державного, громадського, суспіль-

ного життя: в галузях культури, науки, економіки, охорони здоров’я, медицини, співпраці з вищими навчальними закладами тощо. Хіба немає спільних проблем на Сході й Заході? Враховуючи важливість цієї проблеми, держава повинна була б використати можливість створення спільних підприємств із бізнесових структур Сходу й Заходу, надавати преференції такому руху. Це треба було робити, починаючи від проголошення незалежності. Якби була державна воля, ми, без сумніву, не мали б цієї проблеми, яка є настільки гострою, що загрожує цілісності й державній незалежності України. Якоюсь мірою ми, просвітцями, намагаємося цьому зарадити, але, звісно, без державної політики, без волі наших державних мужів вирішити проблему повністю не можна.

— Ми були присутні на відкритій спільній сесії обласної та районних рад Івано-Франківщини, які висловили протест проти незаконних рішень судів України. Прокоментуйте цю подію.

— Щодо загрози викликів, які стоять перед нашим суспільством. Нині до влади прийшли люди малоосвічені, неукраїнської культури, люди, які окрім своїх особистих інтересів, здається, ні на чому не розуміються і нічим іншим не цікавляться, які обіцяють одне, а роблять зовсім інше. Візьмемо, до прикладу, реформи. Українській державі вони справді потрібні. Але в чому вони полягають? От уже майже рік, як у нас нова влада, а реформ не видно в жодній галузі. Робляться певні кроки, наприклад, у державному управлінні. Але ж скорочення державного апарату — це ще не реформа. Як державний службовець першого рангу, можу сказати, що реформа полягає в іншому. Головний акцент має бути поставлений на функціональ-

не забезпечення, а вже відтак говорити про кадри. Багато питань і до податкової реформи, й до пенсійної, яку планують, тощо. Але найбільше, що хвилює мене особисто і всіх людей, яким близька українська ідея, — це антиукраїнська сутність діяльності нинішнього уряду Януковича—Азарова—Табачника. Так його називаємо, тому що саме у статті Табачника найяскравіше зосереджено все те, що робиться нині проти України. Тому цілком логічно, що Львівська, Івано-Франківська й Тернопільська обласні ради виступають проти антиукраїнських рішень. І ми з моїм побратимом Дмитром Захаруком як депутати обласної ради брали участь у такому дійстві. Ми протестуємо. Щоб ніхто не думав, що Україна після проголошення незалежності так легко може віддати ті позиції, які у важкій боротьбі завойовані не тільки нами, а й попередніми поколіннями. Якщо згадати нашу історію, то мільйони людей ставили собі за мету зміцнити чи відновити Українську державу. І після того, коли ми зробили певні кроки в цьому напрямку, тепер йдеться фактично про зведення нанівець наших досягнень. Відомо ж бо, що, окрім національної ідеї, іншої основи для побудови сильної, успішної й перспективної держави у світі не існує. Немає у світі жодної держави, яка була б побудована на чомусь іншому й була успішною.

Факти свідчать, що нинішня влада взяла курс на побудову ще однієї Російської держави, яка називається Україною. Згідно з міжнародним правом, кожна нація має право на свою державу, на самовизначення. Якщо говорити про російську націю, то вона самовизначилася, має найбільшу територію серед усіх держав світу. Але порушується питання про те, щоб була ще одна російська держава. А де ж титульна українська нація, де ж наша історія, а де, врешті, наше право на те, щоб ми в рамках своєї держави розвивали суспільство й забезпечували майбутнє наших дітей, наступних поколінь? Очевидно, що цього права нас намагаються позбавити, і тому ми протестуємо й будемо протестувати, якщо наші права порушуватимуть. Переконаний, що за нами сьогодні більшість у наших областях, завтра буде більшість в інших областях, і найперше на Сході, коли східні українці побачать абсурдність того, що відбувається, і невідповідність зробленим справам тих обіцянок, які давав нинішній режим і політичні сили. До речі, ця перевага, як на мене, непереконлива, тому що за нинішнього президента проголосували лише близько третини виборців. І тільки завдяки роз’єднаності демократичних і свідомих патріотичних сил маємо нинішню ситуацію. Тому перший висновок, який варто зробити із цього політичного уроку: нам треба бути організованими. Якщо розібратися в нинішній і давній нашій історії, стає зрозуміло: програвали ми не тому, що слабші, а тому, що були неорганізовані. Завдання “Просвіти”, очевидно, й полягає в тому, щоб просвітлювати, показувати людям ту перспективу і шляхи, якими ми повинні рухатися вперед як свідомі люди, як організована нація.

КРУТАМ СИГНАЛЯТЬ ЕЛЕКТРИЧКИ

“Крути, мов сигнал до бою!” — пам’ятається. І в мене Крути зовсім не викликають уявлень про наші національні поразки — нечисельна вояцька лава наших вояків зупинила в 6 разів більшу московську воєнізовану орду. І, до речі, дала змогу добитися визнання України на міжнародному рівні. А Лука-ві твердження про одних лише студентів, яких кинули у бій дорослі дядьки, не витримує історичної критики.

Василь ЧЕПУРНИЙ,
голова Чернігівської “Просвіти”
Фото автора

Цього року в Крутах на вшанування пам’яті героїв зібралося незвично багато людей. Незвично, бо в час відкату влади від українських цінностей приємно бачити, що зерно, посіяне 20 років тому, — зішло.

Звісно, і цього разу в Крутах було багато політиків: Віктор Ющенко, В’ячеслав Кириленко, Іван Заєць, Валентин Наливайченко. Вони говорили правильні слова, які я майже не слухав, бо від цих людей ми зачекалися дій, а не слів. Зате особисто мене найбільше порадували два моменти: присутність трьох голів обласних рад Галичини: Львівської, Івано-Франківської та

Тернопільської. І друге: було так багато молодих облич!

Панахиду по загиблих вояках УНР відслужив єпископ Чернігівський і Ніжинський Іларіон. А владі, нашій місцевій, також треба віддати належне: заступник голови Чернігівської облдержадміністрації Віктор Тканко та голова обласної ради Анатолій Мельник були, молилися, віддали шану героям. Курсанти проходили строем. Читали звернення Президента Віктора Януковича. Покладали квіти — скромно, але доречно. Я навіть бачив кілька прапорів Партії регіонів серед мавєа прапорів “Свободи”, УНП, “Нашої України”. Але чомусь не “світлюся” “Батьківщина”... А ще представлено новий рух — “Опір”.

Електрички, що минали крутянський монумент серед поля, відгуквалися сигналами. Кажуть, що у залізничників це вже стало традицією.

Олександр АСТАФ’ЄВ

Одним із активних учасників визвольних змагань 1918 року був Спиридон Микитович Довгаль. Ось що пише про нього голова фундації Симона Петлюри у Лондоні Олександр Бондаревський: “Народився Спиридон 1 жовтня 1896 року в Носівці, свого часу юнаком був покликаний до царського війська, а під час революції, коли студенти боролися у Крутах, Довгаль командував студентами в боротьбі за Київ у районі “Арсеналу”, де був тяжко поранений, до смерті носив на голові глибокий шрам”.

Спиридон Довгаль був спів-організатором і командиром Студентського куреня і залишив про нього свої спогади, у яких у третій особі однини згадує і себе: “По виїзді першої студентської сотні під командою сотн. Омельченка під Крути в кінці січня номінальним командиром Студентського куреня був призначений штабс-капітан Павло Ган, але фактичним командиром був сотн. С. Довгаль. При його участі формувалася курінь та під його командою провадилися бої на вулицях Києва з місцевими більшовиками. 19-го січня сотник С. Довгаль був у бою важко поранений в голову і перебував в шпиталі до м. березня 1918 р.

Рештки першої і другої студентських сотень перед заняттям Києва Муравйовим, прилучилися 8 лютого 1918 р. до відділів, вірних Центральній Раді і відступили в напрямку на Житомир.

2-го березня реорганізовані українські частини разом з німцями звільнили Київ від орд більшовицьких, Центральна Рада повернулася із Житомира до Києва.

Сотн. С. Довгаль по вибуханні вийшов зі шпиталю в м. березні і провадив організацію студентського куреня далі, але вже при інших обставинах і без поспіху.

З приходом німців в Україну не було конечної потреби студентам переривати студії, постановою студентів з перших днів січня, що всі українські студенти-патріоти мають вступати в ряди українського війська, щоб боронити су-

КОМАНДИР СТУДЕНТСЬКОГО КУРЕНЯ

веренність Української Держави, була вже не обов’язкова.

Студентський курінь зредуковано до одної сотні і яко 4-ту сотню прилучено до 1-го імени Тараса Шевченка полку, Синьої Дивізії.

Перед гетьманським переворотом 29-го квітня 1918 р. Синя Дивізія, під командою генер. Віктора Зелінського, була німцями обеззброєна”.

Спиридон Довгаль покинув Україну під час першої хвилі еміграції, разом із сотнями інших біженців, які відверто симпатизували Центральній Раді і не згоджувалися з диктатурою більшовиків в Україні.

1927 року у Подєбрадах побачила світ брошура С. Довгала “Поворот од соціалізму”, яка є відповіддю на твір В. Винниченка “Поворот на Україну”. Головна тема праці С. Довгала сформульована в тезі: “І повстає передо мною в усьо велич трагічне бездоріжжя й пристосування до чужих і ворожих концепцій українських колишніх провідників, які не почувують жадної відповідальності за своє поступування, за свої вчинки. Провідники сьогодні плюють на своє вчорашнє й зраджують ті маси, які пішли на їхній поклик змагатися. Стискається серце з болю, що ми в таку славу добу визвольного світанку, в добу, повну героїчних вчинків і кривавих жертв розбурханої нації, мали таких провідників”. Автор говорить про явище, яке Ф. Ніцше назвав “віком мас”, віком “європейського нігілізму”, коли на арену історії вийшли нові демократичні “пани”, герої пересічності, вузькоглядства й вигоди, які, на відміну від представників давніх європейських еліт, вікінгів, арабської, японської й грецької аристократії, принесли з собою метушню й “валленродизм”. Про цей же феномен писав Х. Ортега-і-Гассет: “еліта”, що вийшла з маси, з одного боку, претендувала правити

країною, а з іншого — ні мудрістю, ні шляхетністю, ні відвагою від члена тієї маси не відрізнялася. “Якщо давній устрій Європи тримався на трьох китах: ідеї Бога, культові морального закону й культові обов’язку й відповідальності за долю країни, то тепер панує дух “наївного міркування мужика, що не бачив світа і не потрапить піднятися думкою до зрозуміння вищої суспільної організації понад свою громаду або свій повіт” (І. Франко).

С. Довгаль з обуренням говорить про те, що такі провідники, як М. Грушевський та В. Винниченко “пасують перед російською окупацією”.

Будучи соціалістом-державником, С. Довгаль виступав проти союзу з наїзниками й займав чітку політичну позицію: Україна повинна мати свою незалежну державу, “державу українських трудових мас”, свою, а не “окупаційну” владу, яка могла б забезпечити “вільні вибори до рад”. В. Винниченко, на його думку, очоливши найвищі народні органи — Національний Союз і Трудовий Конгрес, використовує “тактику Конрада Валленрода”: він ще 1920 року пішов на компроміс із окупантом — більшовицькою партією, щоб бути при владі, але через розбіжності з керівництвом радянського уряду з питань національно-культурної та економічної політики, несприйняття рекомендацій щодо виведення з розрухи народного господарства більшовики його послуг не прийняли. С. Довгаль пише: “Ви нас обдурили, покликавши на боротьбу, самі здалися противникам. Через деякий час Ви, як метелик, обпаливши крила на більшовицькій ватрі, повернулися до нас, каючись й ми, з якими спільно Ви йшли раніш до мети, як я вже сказав, дарували Вам Вашу помилку, якої історія Вам ніколи не подарує. Перед багатолітньою аудиторією в 1923 р. Ви урочисто й гордо виго-

лосили своє знамените “я помилявся” і нам, кров’ю заплативши за Вашу помилку, було втішно чути зізнання, що цим була стверджена Вами наша правда. Ми забули все, навіть те, що Ви переступили тисячі трупів полеглих і за Ваші кличі борців, забули ту легковажність, з якою Ви поставились до своєї ролі, до якої покликав Вас Трудовий Конгрес”.

С. Довгаль переконаний, що творчою енергією в житті державних організацій, яка здатна ці механізми утримати й надихнути новою силою, є прикмети правлячої верхівки: шляхетність, мужність і мудрість. Він відособлює їх від хитрості, спритності і софістики.

Мудрість, із погляду С. Довгала, це мудрість державного мужа у його ставленні до справ народу, він повинен мати план, концепцію, програму своїх діянь і неухильно втілювати її.

Взірцями державних мужів, яким притаманні риси правлячої верхівки, є люди, непохитні у своїх переконаннях, неприступні для обману, демагогії і ворожого пропаганди.

Катастрофа, яка спіткала Україну в роки більшовицької окупації має загальноєвропейські масштаби, це криза європейської культури взагалі — моральний розклад правлячої верхівки й заперечення творчої ролі духа традиціоналізму в історії. Для українського народу єдиний порятунком — це опертя на власні духовні традиції, безоглядна боротьба з більшовицькою пошестю, виховання чеснот провідної верстви, прикмет правлячого Духа. Провідником, як каже І. Франко у “Похороні”, має бути людина, що “карку не гне”, “глядить життя і смерті в очі сміло”, “любить бій, що просто грімко йде на визначене їй судьбою діло”. Безперечно, риси провідної верстви були притаманні самому С. Довгалю, який “плебейським інстинктам” пристосованців протиставляв мужність, відвагу, шля-

хетність, волю до державності, вірив у роль проводу у боротьбі за незалежність і свободу українського народу.

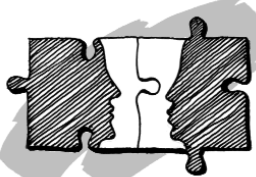
Еміграційна доля жбурляла його по різних містах, та хоч де б він жив — не втрачав уміння консолідувати довкола себе передові національні сили, організовував газети і журнали, сам їх редагував і був талановитим публіцистом, фахівцем з економічних питань. В історію української культури він увійшов як редактор часописів “Нова Україна” (Прага, 1925—1929), “Вперед” (Ужгород, 1932—1938), “Нова свобода” (Ужгород, 1938—1939), “Дозвілля” (Берлін-Плауен, 1942—1945), “Слово” (Регенсбург, 1945—1946).

Відомий літературознавець, професор Колумбійського університету (США) Юрій Шерех у своїх спогадах “МУР і я в МУР” описує цікавий епізод, який стався у вересні 1945 року у Фюрті, передмісті Нюрнберга. Наш земляк-емігрант поет Леонід Полтава викрав у плауенській німецькій друкарні скриню зі шрифтами, щоб друкувати художні твори. Але досвідчений Спиридон Довгаль виманив у нього ці шрифти для газети “Слово”. “Я був тоді лютий на Довгала, але, може, він мав рацію. Може, не варто було віддавати нам друкарню. Може, були ми ще занадто діти, щоб мати власність і провадити її”. Аналізуючи стрибки тодішніх літераторів від націоналізму до комунізму, Юрій Шерех підсумовує: “Довгаль був кращий від таких письменників. Певніше, щоб друкарня була в його руках. Хай не буде великої літератури, але не буде й комуністичної провокації”.

С. Довгаль автор багатьох статей на економічні теми, був доцентом економіки в Українському Технічно-Господарському інституті в Подєбрадах, членом ЦК УПСР, з 1950 р. — головою і членом ЦК Української соціалістичної партії. Він — визначний діяч Української Національної Ради на еміграції, з 1951-го — заступник голови Виконавчого Органу.

Помер неодруженим. Це сталося 15 жовтня 1975 року в Мюнхені.

СЛІД БУТИ ОПТИМІСТАМИ!

Як зберегти активне довголіття, міцне здоров'я і ясний розум на довгі роки? Умови чи принципи тривалого життя, правильне харчування чи стан духу? Про це читачам “Слова Просвіти” розповідає керівник лабораторії епігенетики Інституту геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова Національної академії медичних наук України, доктор медичних наук Олександр ВАЙСЕРМАН. А ще він запевняє нас — пошуки гена довголіття, якими переймаються науковці зі всього світу, поки що безрезультатні.

— Олександр Михайловичу, розкажіть, що таке епігенетика?

— Епігенетика — новий напрям у медико-біологічних дослідженнях, який вивчає зміни активності генів, не пов'язані зі змінами їх структури. Тобто із мутаціями. Наприклад, під дією радіації щось ушкоджується і виникає мутація. Вже відомо, що багато негативних наслідків для здоров'я пов'язані не з мутаціями, а з епімутаціями: гени залишаються такими як були, але завдяки певним хімічним перетворенням вони або працюють, або не працюють, наче у якихось приладах ON і OFF. Гени завжди перебудовуються, вони дуже чутливі до будь-яких змін оточення, а зміни можуть призводити до того, що ці переключення будуть або позитивними, або негативними. Оце і є епігенетика.

— У вас в Інституті діє експериментально-біологічна клініка (віварій). Про що розповідають дослідження?

— Ми досліджуємо процес старіння, аби йому протидіяти. Щоб винайти засоби протидії старінню, треба їх розробити і провести відповідні експерименти. На людях їх не проводять, тобто ми не можемо цього робити за визначенням.

У нашому інституті є віварій, де живуть щурі й миші, і саме на них ми робимо досліді. Ці тварини живуть у 30—40 разів менше, ніж люди, і до того ж у них можна не питати, чи їм подобається, що з ними відбувається. Хоча зараз у кожному інституті є етичні комітети, і якщо хтось проводить експерименти занадто жорстоко, то його за це по голові не поглядять.

Нині настільки погана матеріальна ситуація в нашому інституті, що навіть щурі й миші для нас — це розкіш. Вони дорого коштують, їх треба нормально годувати, потрібен корм, а він зараз дуже низької якості, та й на нього грошей не вистачає. Тому через таке фінансування багато хто переходить на дослідження мушок-дрозофіл — вони маленькі, практично не потребують якихось коштів.

Отже, ми в нашій лабораторії працюємо у двох напрямках: спостереження за людьми та дослідження на дроздофілах. На мушках випробовуємо засоби, які пропонують для продовження життя або протидії хворобам залежно від віку.

Ця мушка у нормі живе 70 днів, а людина — 70 років. Хоча біологічно ми дуже відрізняємося, однак характер вимирання дроздофіл дуже подібний до людського вимирання. Тобто найглобальніший процес, який із нами відбувається, — старіння — універсальний для всіх живих істот.

— Тривалість життя залежить від генів?

— Гени дають людині потенціал, скільки вона може прожити. Якщо в людини є родичі-довгожителі, то це значить, що вона ві-

рогідно теж проживе довго. Тривалість життя залежить від генетики в середньому на 20 %, а від способу життя на 30—40 %.

У нас в Україні 14 % чоловіків — кожен шостий до 40 років — помирають від нещасних випадків і самогубств. У західних країнах розрив між тривалістю життя чоловіків та жінок становить 5—6 років, у нас — 12. Жінки у середньому живуть 74 роки, а чоловіки — 62. Така величезна різниця пояснюється не генами, а тим, що наші чоловіки не ведуть здорового способу життя, на відміну від європейців.

— А як же пошуки гена, що подовжує життя?

— У людському організмі все збалансовано. Якщо ми на щось радикально впливаємо, то впливаємо одразу на весь організм. Якщо ми зможемо подовжити тривалість життя, то, можливо, що в ньому щось функціонувати-

ме гірше. Є певний ген — інсуліноподібний фактор росту, від нього дуже залежить, як розмножуватимуться клітини: якщо його багато, вони починають інтенсивно ділитися. На перший погляд, це добре — людина старітиме, а в неї розмножуватимуться молоді клітини. Почали проводити такі досліді на тваринах. Але в організмі все збалансовано: якщо інтенсивно розмножуються клітини, то покращується процес регенерації, але виникають онкозахворювання.

Надзвичайно важко втручатися у створене матінкою-природою, адже ми можемо зашкодити організмові. Однак це не означає, що через десять або сто років ми не зможемо подовжити людське життя.

— Говорять, що для довголіття дуже важливий повноцінний сон. Як його визначити?

— Є вислів: “Ліки від отрути відрізняються лише дозою”. Це стосується і сну. Наприклад, людина звикла спати по 8 годин, і їй комфортно. Якщо вона постійно спатиме по 6 годин, у неї виникатиме психоемоційне напруження, стреси, якщо ж ця людина спатиме 10 годин, то це теж матиме негативні наслідки для здоров'я.

Необхідна норма для сну, хоча вона дуже індивідуальна. Наполеон спав 4 години на добу, а є люди, яким потрібно 10 годин — це їхня фізіологічна норма. Людина самостійно визначає для себе мінімальну норму для відпочинку і продуктивної праці. Її (норму) не варто перевищувати.

Потрібно так структурувати свій робочий день, аби щодня була приблизно однакова кількість годин для сну, а не так: у будні людина спить по 6 годин, а на вихідні — по 12.

Практично завжди можна раніше лягати спати, але у кожного своя “відмазка”: “Я так звик, немає часу”, і людина зазвичай на

вечір відкладає якісь необов'язкові справи, без яких цілком можна обійтися.

— Як Ви ставитеся до поділу на “сов” і “жайворонків” та денного сну?

— Поділ на “сов” і “жайворонків” — абсолютно виправданий. До речі, наша цивілізація — це цивілізація жайворонків, бо всі повинні до 9-ої години бути на роботі. Якщо людина-сова, то для неї це серйозна фізіологічна проблема, бо саме через це виникає багато захворювань.

Зараз в Америці до 30 % людей працюють вночі. Це катастрофа для здоров'я. Ці люди дві три роки трудяться і все — вони пенсіонери, бо в них страшенне виснаження організму. Коли люди працюють у нічні зміни, можуть не розуміти і не відчувати негативного впливу, а потім, підірвавши здоров'я, відновити його надзвичайно складно.

Я вітаю денний сон. Коли я у вихідні вдома, мені вдень для відпочинку вистачає 30—40 хвилин. Є дослідження — феномен “середземноморської дієти” — у людей, які живуть у південно-середземноморських країнах (південь Франції, Італія, Греція), набагато нижчий рівень захворювань серцево-судинної системи, ніж у мешканців інших регіонів. І одне з пояснень — те, що в них і досі є сієста. Але цей феномен не має наукових підтверджень.

— Олександр Михайловичу, де в Україні найбільше довгожителів?

— Якість екологічних і соціальних умов, насамперед, важлива для молодих. Там, де вони незадовільні, швидше помирають молоді люди працездатного віку. Якщо людині за 80, вона від цих факторів мало залежить. Тому довгожителів приблизно однаково у всіх областях України, незалежно від екологічного середовища.

Найбільша тривалість життя була у Григорія Нестора, що жив у Львівській області у горах. Йому було 115 років, коли він помер.

— Як його рецепти довголіття?

— Він жив у великій родині. А для людини дуже важливий психологічний комфорт. Є такі дослідження, що у гірських регіонах, зокрема в Абхазії, на тисячу людей припадає у десятки разів більша кількість довгожителів.

Найперший рецепт їхнього довголіття — активний рух, адже вони постійно ходять. По-друге, харчування. По-третє, традиції. Люди живуть у великих дружніх родинах, де їх поважають, до них прислухаються і з ними радяться,

а для людини похилого віку це дуже важливо.

— Які Ваші поради щодо раціонального харчування?

— Зараз є кілька нових епідемій, зокрема епідемія діабету другого типу — ожиріння. На це захворювання страждають навіть діти до 10 років, переважно в Америці.

Цікаво, що серед афроамериканців гладких людей набагато більше, це пов'язано з тим, що їхній організм був налаштований на вживання малої кількості їжі і генетично, і епігенетично. Афроамериканці потрапили в обставини, коли їжі багато (особливо недорогого фастфуду), почали переїдати, а рухова активність недостатня.

Їсти потрібно у співвідношенні до рухової активності: що для марафонця нормально, для офісного працівника — надлишок. Сучасний офісний спосіб життя негативно впливає на здоров'я і тому виникає епідемія діабету. Також офісним працівникам властива гіподинамія. Фізіологічний стан для людини — ходити або лежати, все інше — травма всього опорно-рухового апарату.

Люди генетично не змінилися, однак швидко змінився спосіб їхнього життя. Якщо збережеться така тенденція, яку ми зараз спостерігаємо, то через 50—60 років люди, які починають своє життя з фастфуду, житимуть менше.

— Традиційно вважають, що в Японії багато довгожителів. Що сприяє довголіттю у цій країні?

— У них використовують у їжу морепродукти — водорості, рибу. У Японії справді дуже багато довгожителів, там найбільша у світі середня тривалість життя — понад 80 років. Але є кілька нюансів.

В Україні невисока тривалість життя і висока смертність чоловіків через те, що ми кілька разів змінювали традиційний спосіб життя, його лад, а люди психологічно до цього не готові, і це викликає стрес. У японців ментальність побудована за принципом мурашника, вони дуже колективні.

Для кожного американця найстрашніше — втратити роботу. У японця цього страху немає, бо він складає позитивний контракт із певною корпорацією і не переймається через пошуки роботи, він спокійний за майбутнє. До того ж японці, на відміну від американців, не мають конкуренції в крові, вони конкурують тільки за місця у ієрархії певної корпорації, а в межах цієї корпорації вони нікуди не подінуться.

Японці дуже довго трималися за свій традиційний спосіб життя, не допускали до себе фастфуд

— він з'явився у цій країні не так давно.

Молода людина зменшує свій вік, а коли їй за 90 — навпаки, полюбляє додавати собі кількість прожитих років. Це називають старечим кокетуванням. Виявилося, що воно розповсюджене у японців, тобто вони штучно збільшують кількість довгожителів у своїх районах для отримання певних коштів.

— Чи справді з'явився синдром передчасного старіння?

— У людей почали проявлятися ті захворювання, які раніше були притаманні тільки людям похилого віку. Зараз “молодіє” рак, метаболічний синдром, кардіологічні захворювання. Це пов'язано зі способом життя, погіршенням екологічного стану і покращенням (кількісно, а не якісно!) харчування.

Для малорухливої людини така величезна кількість харчів — це бомба. Зараз людина отримує надлишкову кількість калорій, тобто переважає більшість переїдає. Подовження життя — це КОР (калорійне обмеження раціону).

В Україні харчування у багатьох випадках є якіснішим, ніж, скажімо, у США. Там набагато більше “неживої” їжі, наприклад, полуниці або томати не мають притаманного їм у наших краях смаку і запаху. Крім того, якщо порівнювати Київ і Москву, то українська столиця набагато комфортніша, у нас є багато альтернатив Макдональдсу, де можна нормально і корисно поїсти. Чіпси і кока-кола надзвичайно шкідливі для організму.

— Зараз у світі панує мода на здоровий спосіб життя. В Україні вона є?

— В Америці й Європі люди інтелектуальної праці дуже сліdkують за своїм стилем життя, вживають мало алкоголю, споживають здорову їжу і багато рухаються. У нас розшарування на багатих і бідних, а в них розшарування за способом життя: це або ті, що сповідують культ здорового тіла, або шанувальники фастфудів.

Наприклад, у Голландії практично всі їздять на велосипедах. Голландці стрункі, підтягнуті. Це люди, які досягли певного рівня свідомості.

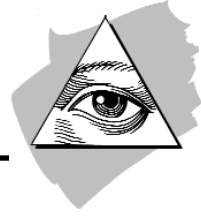
Помітив, що у так званого офісного планктону з'явилася традиція: щоп'ятниці у великих кількостях працівники п'ють пиво, таким способом знімаючи стрес від нудної й напруженої праці. Тому сьогодні навіть молоді хлопці мають “пивні животи”.

— Олександр Михайловичу, які рецепти міцного духу й гарного настрою порадище читачам “Слова Просвіти”?

— Потрібно помірно харчуватися, використовувати менше смакових приправ, які збуджують апетит. Варто використовувати всі можливості ходити пішки, не раджу їздити автомобілями, а користуватися велосипедом.

Не треба заганяти себе у депресію, є навіть такий термін — занурення у хворобу, коли людина погано, а вона робить собі ще гірше. Якщо людина впадає в депресію, в неї знижується імунітет і вона може захворіти. Якщо хочемо бути здоровими, треба навести лад у голові й серці. Слід бути оптимістом, і навіть якщо в житті якісь негаразди, треба знаходити способи для поліпшення життєвого тону.

Спілкувалася
Наталія АНТОНЮК
Фото автора

Одразу після ухвалення декларації сфотографувалися депутати з Народної ради — колишні політ’язні

Гриць ГАЙОВИЙ

Суспільну значущість братів Михайла та Богдана Горинів у політичних ігрищах сучасності зазвичай сприймають лише сукупно, до того ж у молодшому браті багато хто не бачить самодостатньої опозиційної (і творчої!) особистості серед чільних діячів доби останніх визвольних змагань.

Природно, що і в біографії, і в світогляді братів багато спільного, але ототожнювати їх аж ніяк не можна. (Кажу це напевно, бо обох достатньо добре знаю: свого часу доводилося разом їсти мордовську борду з алюмінієвих мисок.) Михайло як політик — максималіст: радикальний, рішучий, часто нестримний і безоглядний. Богдан, навпаки, хоч наполегливий, але поміркований, розважливий, обережний і завбачливий. До того ж він не лише політик, а й ерудований мистецтвознавець, вимогливий критик, вправний літератор і... скрупульозний літописець.

Лишень ще з дитинства (а зі студентських років — точно!) в процесі навчання, просвітницької роботи, підпільної й відкритої політичної діяльності він методично карбував не лише в пам’яті, а й на папері, фото- й магнітофонних плівках усе найважливіше, що бачив, чув і що думав про це. Щоб по досягненні 70-річного віку, додатково озброївшись раніше таємними документами, у трьох грубесних книгах спогадів і роздумів правдиво й відверто розповісти людям **“Не тільки про себе”**. При цьому не доповнювати неминучі провали в пам’яті пізнішими домислами.

Архітектоніку першої книги цього багатопланового роману-колажу формують нотатки, листи, спогади, щоденникові записи, офіційні протоколи та світлини. Із них вимальовуються портрети громадських і культурних діячів — від сучасників Івана Франка до маловідомих тоді підпільних самвидавців. Оповідь обмежена десятилітнім часовим відрізком: 1955—1965 рр.

Багато неординарних людей — талановитих, ерудованих, високої культури, але різних за характером, рівнем громадянської сміливості й організаційних здібностей — знайшли свої місця в Богдановім колажі. А найяскравіше вирізняється колосальна постать Івана Світличного. “Двигун руху шістдесятників” — так називається розділ, присвячений йому — винятковій особистості, людині, яка мала дар і волю формувати нову революційну генерацію, акумулюючи творчу енергію цілого покоління, спрямовуючи її в русло національно-культурного руху й **“надаючи цьому рухові певної організаційної окресленості”**.

Друга книжка охоплює удвічі довший часовий відтинок (1965—

1985 рр.) — період застою і реакції, на який припадають аж дві кадебістські масові “зачистки” інакомислячих, так званих дисидентів націоналістичного ухилу. Вона майже удвічі більша за обсягом і чи не найцікавіша (принаймні з мого погляду). Оприлюднено багато цікавих архівних документів (зокрема з грифами “секретно” та “совершенно секретно”) — від стенограм пленумів творчих спілок до протоколів слідства в “особливо важливих справах” і закритих судів; від доповідних записок спецслужб високим партійним інстанціям до “сигналів” стукачів; від “покаянь” розколотих “особливо небезпечних державних злочинців” до “рятівних” наклепів заляканих “свідків” та попереджувальних доносів потенційних кандидатів у “державні злочинці”. Приміром, серед партпаратних документів внутрішнього користування — текст датованого 11.VII.1972 р. доносу заповзятого провінційного партфункціонера В. Маланчука київському босу В. Щербичському на відносно ліберального секретаря республіканського ЦК Ф. Овчаренка, посаду якого невдовзі таки відняв **“злий геній львівської інтелігенції”**, як іронічно називає автор цього підленького кар’єриста. І вже 23 березня 1973 р. він брав участь у роботі IV пленуму правління Спілки письменників України, очоливши там **“високопоставлену ораву партійних вовкулів”**, які разом зі спілчанськими прихвоснями ганьбили Івана Білика, Романа Андрияшика, Олеса Бердника. (Іван Дзюба, здається, тоді вже сидів у в’язниці — до розкаяння). Наводяться стенограми виступів погромників — зокрема В. Козаченка, Л. Новиченка та іже з ними.

Автор, схильний до психологізму, розмірковує над проблемою духовного роздвоєння і подвійної моралі, характерних для тоталітарного режиму. **“Подвійна свідомість була для них (ідеться про літераторів на кшталт Тичини, Рильського, Малишка та деяких шістдесятників), та й не тільки для них, панциром, що охороняв їх од знищення”**. Так, відома письменниця Ірина (Дарія Дмитрівна) Вільде, теоретично обґрунтовуючи свою політичну дволикість, у відвертій розмові давала практичну настанову й Богданові Гориню: **“Якщо служити владі, то можна щось зробити й для літератури, не зачіпаючи владу. Прийде час — і це буде оцінено. Подумайте над цим”**.

Мабуть-таки думав, і довго думав, бо завершив свій філософський відступ несподіваним висновком: **“Було б помилково думати, що при незалежній Україні ця хвороба повністю щезла й ніхто нею не хворіє. Хворіє, та ще й як!”**

Загалом цікаві, хоча й не беззаперечні, розмірковування не ли-

ше з психологічної, а й етичної точки зору, нагадали мені “бородабий” анекдот про діда, який спробував, але не зміг перестрибнути канаву, вилазючи з неї, скрушно промовив: “Ех, старість — не радість...”, а коли озирнувся й побачив, що нікого поблизу нема, додав, махнувши рукою: “А, я й молодим такий був!”

Важко дорікнути Богданові відсутності чи бодай притлумленості почуття гумору в позірно серйозному стилі розлогого твору. Той гумор іноді чорною тінню пробивається навіть через шпарки споруд, де, здавалося б, зовсім не до сміху — зі слідчих ізоляторів, пересильних в’язниць та зеківськими посланнями з “малої зони” **концтабору** у “велику зону” **соцтабору**.

А далі — посттабірний колорит, і на його тлі — **колеритні** постаті Надії Світличної і Алли Горської, **безстрашного** Романа Андрияшика й багатолікого Івана Драча, розсудливого Олеса Гончара й **обережної** Ірини Вільде, **невтомних** братів Анатолія та Валерія Шевчуків. То був час застою, морально-психологічного тиску, нагнітання страху і другої “відсидки” більшості перших “відсидентів”.

На відміну від свого принципового, схильного до екстремізму брата, Богдан Горинь зумів уникнути повторного ув’язнення завдяки винятковій обережності. І надалі Богдан стояв ближче до конструктивного лібералізму, ніж до радикального екстремізму, своїм ідеалом вважаючи Махатму Ганді з його теорією всеохоплюючого ненасильницького спротиву колоніальному режимові.

Найбільша за обсягом і, певно, найзмистовніша остання книжка трилогії (1985—1990), хоч і найкоротша за часовим відтинком. То був час так званої Горбачовської перебудови і гласності. І в книжці документально зафіксовано майже все, що намічали й на що спромоглися. В особах і думках, планах і діях. Тобто за що боролися, а на що напорилися. Одне слово — колаж, у якому навіть посвяченим нелегко розібратися.

Хочу привернути увагу читачів до деяких висвітлених Б. Горинем сумнівних або не до кінця з’ясованих моментів історії визвольних змагань та її чинників. Зокрема стосовно однієї з ключових і найяскравіших постатей тогочасного процесу — мого колишнього однокурсника по факультету журналістики Київського держуніверситету В’ячеслава Чорновола.

Загальноприйнята думка про те, що саме Чорновіл був ініціатором перетворення Руху на партію (що небезпідставно вважається найбільшою тактичною помилкою націонал-демократів у процесі українського державотворення), виявляється, не зовсім відповідає дійсності. Насправді перше звернення з такою ініціативою, опубліковане в “Літературній Україні” 8 березня 1990 р., підписали 22 вже тоді добре відомі рухівці, серед яких — Ю. Бадзьо, С. Головатий, В. Дончик, І. Драч, П. Кислий, В. Мулява, Д. Павличко, В. Яворів-

ський, а також керівники Української Гельсінкської спілки (УГС) М. Горинь та Л. Лук’яненко.

А через тиждень В. Чорновіл у зверненні до виконавчого комітету УГС категорично висловив **принципову незгоду** з цією заявою, обґрунтовуючи її таким чином: **“Уважаю, що створення справжньої політичної партії неможливе на такій широкій базі, як Рух, що увібрав у себе все розмаїття опозиційно настроєних елементів українського суспільства — від ліберальних членів КПРС і прихильників федерацій і конфедерацій до відвертих антикомуністів і поборників самостійної Української держави. Уважаю також, що ліквідація Руху як масової бази опозиції і перетворення його в партію нанесло б не виправної шкоди справі національного визволення”** (Підкреслення моє. — **Г. Г.**).

Та, як ми знаємо, незабаром Рух було таки перетворено на одну йменну партію — саме зусиллями й під егідою того ж Чорновола. Але про це Богдан Горинь уже нічого не пише. Зате докладно подає передісторію такої, на перший погляд, дивної метаморфози свого видатного сподвижника в розділі “Довга розмова з гірким присмаком”.

Почалося з непорозуміння і навіть чвар між колишніми однодумцями й однокамерниками, які стали помалу відтісняти Чорновола зі звичної для нього позиції лідера. Тоді він, щоб відчувати себе вільним від тиску авторитетних товаришів по боротьбі, водночас нібито підвищуючи професійний рівень друкованої пропаганди, вирішив виокремитися з УГС у так званий УНВІС — Українську незалежну видавничо-інформаційну спілку. При цьому хвалився: **“Коли ми створювали УНВІС, дали згоду з нами співпрацювати навіть (підкреслення моє. — Г. Г.) деякі офіційні журналісти, як Ганна Стеців з “Ленінської молоді” (тоді членкиня КПРС, скромно зазначає в ремарці Б. Горинь)”.**

30 квітня 1990 р. на установчому з’їзді Республіканської партії, що постанала з середовища УГС, у промові Чорновола, за словами Б. Гориня, **“чулася глибока образа людини, яка створювала УГС, але опинилася на узбіччі подальших процесів”**. Зокрема він сказав: **“Навіщо нам вождизм? Якщо двоє-троє моральних авторитетів між собою не домовляться, то гріш ціна такій партії”**.

Це в тому разі, зазначимо для себе, якщо вождем буде не Чорновіл. Бо, як справедливо каже Горинь, **“Бачити себе першим, довести моральне й інтелектуальне право бути першим — таким був В’ячеслав у всіх справах, за які брався. Мрією його було стати на чолі незалежної України, але об’єктивні й суб’єктивні чинники стали непереборною перешкодою для реалізації найбільшої мети його життя”**. Для досягнення цілі в пошуках ширшого кола прибічників він готовий був (можливо, тимча-

сово) поступитися навіть деякими засадничими принципами. Так, наводиться **“мовою оригіналу”** для багатьох несподіване, а для деякого призабуте “Обращение кандидата в депутаты УССР Вячеслава Чорновола к русскому населению Украины”, звідки раптом вигулькується **“проект федеративного устройства будущего украинского государства”**. І далі: **“Нет, не по национальному признаку проходит сегодня главный водораздел в нашем обществе”**.

Ну а потім Чорновіл з оновленою когортою палко відданих йому прибічників перетворив Рух на політичну партію, яка невдовзі й сама розвалилася...

Давно випробувана у світовій практиці тактика політичної (і не тільки) боротьби: найлегше розвалити якусь структуру, очоливши її. Або знайти спосіб спрямувати конкуруючих між собою очільників тієї структури на відповідні дії чи, в крайньому разі, зіштовхнути їх лобами.

З того, що ми бачимо тепер, можна безпомилково здогадатися, чий вишкіл проходили особи з найближчого “рухівського” оточення зарозумілого “вічного революціонера”. Крім Ганни Стеців (для ясності: вона ж Ганна Герман), можна згадати й деяких його партійних “соратників” вищого рангу — приміром, триразового міністра юстиції в різних урядах, жоден з яких не був рухівським, або компартно-менклатурного “міжнародника”, що раптом, немов Пилип з конопель, вигулькнув з примітивною спецслужбівською “легендою” й одразу опинився на чолі рухівської колонії. Тож нам залишається тільки здогадуватися, що нашіптували та до чого спонукали ці улесливо-мовчазні (коли треба!) “професіонали”. А куди вони спрямували ту колону й до якого фінішу довели самого В’ячеслава Максимовича — відомо...

Богдан Горинь мав твердий і послідовно здійснюваний намір “сконцентрувати світ власної пам’яті, знань, роздумів, почуттів та, доклавши зусиль, залишити його людям”. І виконав свій задум, треба сказати, добросовісно й добротно. На жаль, не до кінця: поза увагою залишився період так званої незалежності, до здобуття, а потім і “розбудови”, до якої був безпосередньо причетний, а ось чому вона досі залишається так званою, не пояснив... Проте, як кажуть галичани, будемо ся надіяти, бо ще має час і снагу: в лютому цього року йому виповнюється лише сімдесят п’ять. Отже, нам залишається тільки принагідно побажати Богданові Михайловичу здоров’я і натхнення до праці на славу й добробут соборної, вільної і справді незалежної України!

¹ **Розбудова** — хитромудрий термін, мабуть, якимось ехидним гумористом придуманий спеціально для нардепської братії, українських президентів, прем’єрів та державних чиновників, аби замість того, щоб будувати державу, вони її гуртом і поодинці **розбудовували...** (**Г. Г.**).

МИКОЛА ШКУРКО ПРОТИ СВІТЛАНИ ТОЛСТОУХОВОЇ У ВИЗНАЧЕННІ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ. А ВИ?

Надія ОНИЩЕНКО,
м. Ніжин
Фото Олександра ВАСИЛЕНКА

Генеральний директор просвітньо-виробничо-комерційної фірми “Сяйво” Микола Шкурко отримав письмове запрошення взяти участь у Всеукраїнському конкурсі на дотримання гендерної рівності працевлаштування України в рамках проекту ЄС “Права жінок та дітей в Україні — комунікативний компонент”, підписане заступником міністра у справах сім’ї, молоді та спорту Світланною Толстоуховою.

Мета конкурсу — спонукання бізнес-компаній, що працюють в Україні, запроваджувати гендерні підходи, забезпечувати умови для поєднання сімейного та професійного життя, пропагувати найкращі зразки у галузі рівності жінок і чоловіків.

На адресу Міністерства Микола Шкурко надіслав таку відповідь.

“Одразу зауважимо, що на нашому підприємстві жінки обіймають відповідальні посади, мають рівні з чоловіками права. Вважаємо, що немає такої проблеми і в українському суспільстві. Історично в нас існує висока повага до жінок і дітей. Принцип гендерної рівності в усіх сферах життя закріплений Конституцією України (статті 3, 21, 24, 51). Законом України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” чоловікам і жінкам гарантуються однакові можливості у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійної підготовки, у праці та винагороді за неї. Крім цього, Україна ратифікувала низку відповідних міжнародних конвенцій.

Проте нас непокоїть стабільне погіршення демографічної ситуації в країні, що не може не позначитися на забезпеченні трудовими ресурсами вітчизняної економіки. Відтак, якщо ми хочемо, щоб в Україні було нормальне суспільство, потрібно почати з сім’ї, а саме — з пріоритету матері й дитини.

Це добре, що створюються умови праці для жінок-матерів. Але все ж головне — народження і виховання дітей, а не навпаки — робота матері на виробництві. Тобто важливо стимулювати народження принаймні трьох дітей, оскільки все ще перебуваємо у стані вимирання. Але чомусь ні в українському уряді, ні в ЄС не

переймаються такою демографічною ситуацією.

Медики стверджують, що найкращий дітородний вік для жінки — 20 років. Натомість, нам нав’язують стереотип якоїсь “ідеальної дівчини”, а не майбутньої дружини, матері. Стандарти зовнішності, кар’єрного зростання, статусу в суспільстві, які пропагують ЗМІ, заганняють дівчат спочатку в ейфорію, а потім у депресію, сприяють формуванню в них відчуття неповноцінності, нехтуванню потребою вчасного народження дітей. До того ж у цей час багато з них перебувають на навчанні у вишах, відірвані від батьків у великих містах.

Якщо взяти кількість сексу, який нині є в рекламних роликах, журналах, і порівняти з кількістю насильства у сім’ї, то побачимо пряму залежність.

Не треба забувати і про проблему вимирання українців-чоловіків. Бо вже нині дорослі чоловіки — це лише 38 відсотків від усього населення, середня тривалість їхнього життя на 10—12 років менша, ніж у жінок. Якщо так триватиме, то за наступні 20 років незалежності ми матимемо збільшене, переважно жіноче, населення, катастрофу із його відтворення. І зіткнемося з величезною проблемою людських ресурсів.

Отже, як поєднати отримання дівчиною освіти і професії з материнством, як зробити так, щоб батько міг сам забезпечити сім’ю — це питання держави, а не тільки працевлаштування.

Здається, що під вигаданою для нас проблемою гендерної рівності криється порушення наших традицій, коли підкидається толерування нетрадиційної сексуальної орієнтації, стимулювання виїзду українців, насамперед жінок, у країни ЄС, де справді вони не мають рівних прав із громадянами цих країн.

Тому пропонуємо розробити та довести до відома громадськості власну програму виходу України з демографічної кризи, в якій треба знайти місце для вирішення описаних нами вище проблем”.

Актуальні думки нашого постійного автора, батька трьох синів виявилися болючими для багатьох чоловіків і жінок.

Тетяна КАГІТІНА, директор Ніжинської загальноосвітньої школи № 6, мати двох дітей.

— Як педагог за фахом і за досвідом роботи, хочу підтримати Миколу Шкурку в тому, що сьогодні батьки приділяють мало

уваги вихованню дітей. Часто вони до цього просто не готові. У переважній більшості сімей вихователю є мати, всі домашні клопоти на ній — і це все після восьмигодинного робочого дня. Отож жінкам важче, ніж чоловікам. Багато з них працюють не тому, що намагаються себе творчо реалізувати, чи бути матеріально незалежними, а через те, що родина навіть з однією дитиною не може прожити на зарплатню батька. Очевидно, на це має звернути увагу держава, аби забезпечити жінці умови для поєднання професійного зростання і виховання дітей. Нехай це буде і неповний робочий день, і вища оплата відпустки по догляду за дитиною.

За умовами праці професії можуть бути чоловічими й жіночими. Але вчительська професія стала жіночою не за статевою ознакою, а через низьку оплату. Саме в освіті є гендерна нерівність у ставленні до чоловіків. А школа дуже потерпає від жіночого залиця. От коли нас тут буде порівну, тоді можна буде призначати на керівні посади за професійною придатністю незалежно від статі.

Євгенія ГОРЯЧОВА, в.о. редактора телерадіокомпанії “Ніжинське телебачення”.

— Це моє перше робоче місце після навчання на філологічному факультеті Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя. Мені приємно працювати в колективі, в якому чоловіча більшість поважає жіночу меншість. Директор Сергій Ковальов наполегливо, але делікатно навчав мене професіям тележурналіста й редактора, з якими до цього я була знайома як глядач і читач. І через три роки уважно прислухаюся до його професійних порад. Нас, трьох жінок, шанують не тільки 8 Березня: у вихідний день директор може підмінити жінку-журналіста, ми не носимо важких телекамер. Але щоденна копітка робота заради три- чи п’ятихвилинного сюжету, велика відповідальність за сказане в ефірі слово стомлює. Розумова праця теж вимагає відпочинку. А вдома жінку очікують ще й господарські справи. Мій чоловік пропонував мені залишити роботу, але я не погодилася. Навіть забезпеченій жінці робота необхідна для відчуття власної повноцінності, сімейної рівноправності. Хоча я з вдячністю згадую ті часи, коли мама, доглядаючи вдома малолітнього брата, допомагала мені у навчанні.

Анатолій ЛІННИК, директор магазину комп’ютерної техніки “Браво”, депутат міської ради, батько двох дітей.

— Якщо жінка прагне працювати заради грошей чи задоволення, треба створювати для неї необхідні умови. У нашому магазині важку роботу виконують чоловіки. Жінкам я не дозволяю підіймати більше п’яти кілограмів. Зарплату вони отримують не нижчу середньої в місті. І в моїй сім’ї домашні обов’язки чоловічі і жіночі. Моя дружина працює не на моєму підприємстві, і їй це подобається.

Для нормального розвитку суспільства треба забезпечити родину: житлом, умовами праці й відпочинку, пільгами для дво- і тридільних сімей. У нас традиційно поважали багатодільних. Сьогодні чоловік і жінка ще в змозі прогодувати двох малолітніх дітей, але дати їм якісну освіту можуть не всі. Ось про це повинна дбати держава.

Світлана ГРИНЮК, начальниця відділу активної підтримки безробітних Ніжинського міськрайонного центру зайнятості.

— 58,3 відсотка безробітних, зареєстрованих за 11 місяців 2010 року, становлять жінки. Із них 1005 таких, які не мають ніякої кваліфікації. Вони не хочуть і не можуть бути домогосподарками, тому що їм треба матеріально утримувати себе і родину. І тому погоджуються на будь-які умови праці. Вражає те, що жінки з вищою освітою виконують підсобні роботи.

Жінок частіше звільняють через скорочення штату: таких у нас на обліку 160 з 266. Нові робочі місця отримали лише 35. Тільки 92 молоді мами з 306, які мають дітей віком до шести років, змогли знайти роботу.

Жінки відчувають дискримінацію і в запропонованих вакансіях. Працевладець пише: “Віком до 45 років”. А дізнавшись, що претендентка на два роки стар-

ша, одразу ж відмовляє у посаді. А чому? Невже ця різниця впливає на здоров’я чи досвід?

На семінарах, які ми проводимо для безробітних жінок, ми вчимо їх правильно себе рекламувати. Починаємо з культури одягу і наводимо приклад з життя протилежної статі. Директор великого підприємства одразу за порогом заявив молодому кваліфікованому юристу з досвідом роботи: “Підійть у відділ кадрів, і вам там пояснять, чому я вас не беру”... Такою була його реакція на “в’єтнамки”, шорти і зав’язане хвостиком волосся. Отож зовнішній вигляд повинен відповідати тій посаді, яку ви хочете отримати.

Під час таких навчань помічаємо, що наші жінки, попри всю їхню мужність, потребують підтримки психолога. Їм важче, ніж чоловікам, пережити і побутові проблеми, і дитячі, і соціальні...

РЕЗЮМЕ СОЦІОЛОГА

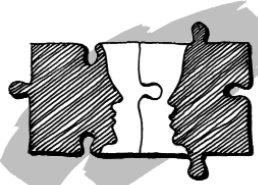
Олександр КОРЕГІН, доцент кафедри соціології НаУКМА:

— Події, які зумовили нинішню демографічну ситуацію, сталися ще чотири десятиліття тому, коли нетто-коефіцієнт відтворення поколінь населення України впав нижче 1,0. Інакше кажучи, у батьківського покоління почала народжуватися така кількість дітей, яка не могла це покоління кількісно замінити. Чорнобиль, розпад пострадянської економіки і втеча частини населення від усього цього з країни тільки наблизили депопуляцію, яка й розпочалася 1993 року, коли показники смертності перевищили показники народжуваності.

Нам потрібно сьогодні домогтися загальної дво-тридільності. Тобто треба, щоб у середньому на кожну жінку народжувалося всього на одну дитину більше.

Народження і виховання двох дітей можна відзначити зниженням на один рік пенсійного порогу і необхідного для одержання пенсії страхового стажу. А також — якогось бонусного варіанта періоду виплати страхових внесків, які мають вноситися за жінку протягом її перебування у відпустці у зв’язку з доглядом за дитиною, незалежно від того, перша вона, друга чи четверта.

Проте особливо має бути відзначене народження третьої “вирішальної” дитини. По її народженні загальний пенсійний вік і необхідний трудовий стаж матері можуть бути знижені, наприклад, на три роки. Для матерів п’яти і більше дітей треба зберегти чинну норму скорочення пенсійного віку на п’ять років, але страховий стаж зменшити у меншій пропорції. Потрібні умови, принаймні якісні робочі місця, доступне житло і безпечне (в усіх сенсах) довкілля. А про жінку слід потурбуватися особливо, для початку зробивши так, щоб жінки рейок не вкладали, тракторів не водили, у третю зміну біля верстата не стояли. А зниження пенсійного віку порівняно з чоловіками має залежати від кількості дітей саме тому, що жінка — не тільки працівник, а й мати.

РОДИНА — ЖИТТЄТВОРНА КЛІТИНА НАРОДУ

Олександр ШОКАЛО

Родина — результат природно-духовної еволюції й одна з прадавніх форм єдності людей. Науковці дійшли висновку, що інститут родини виник ще до появи релігії. Релігії стали вторинними чинниками, підтримуючи полігамію або моногамію. Взагалі первинними сутностями є духовний світогляд і осягнуті в духовному досвіді сакральні знання, які визначають спосіб життя суспільства в системі культури. А релігійні культи насаджують паразитарні антисистеми для маніпулювання масовою свідомістю різних спільнот. Мисливсько-збирацькі й кочові спільноти не були прив'язані до певної території й жили полігамними сім'ями (полігінія й поліандрія). І тільки з виникненням і розвитком аграрних суспільств на питомих землях і на ладовій світоглядній основі (бл. 10 тис. р. тому) доцільною стає моногамна родина, яка найміцніше єднає людей, створюючи основу збірної особи народу. Моногамна родина агрокультури заснована на єдності споріднених душ, на злагоді чоловічої й жіночої первин. Ці первини взаємодіють за принципом співдії двох протилежних зарядів у живій клітині, утворюючи *“непарну симетрію”* (В. Вернадський) — народжуючи нове індивідуальне життя. Всеєдиний закон непарної симетрії — основа саморозвитку всього живого з власної самостійної сили. Згідно з даосизмом, *Дао* як усепрймаюча пульсуюча сутність утворює *одне* — двоєдину чоловічо-жіночу першооснову, яка поділяється на *дві* первини — чоловіче *інь* і жіноче *янь*; ці дві первини у злагоді, любові народжують *третє* — життєвий первінь, дихання або лад життя; і ці три сутності народжують усе в Світовій Всеєдності. В українському ладовому світогляді аналогічна життєтворна модель розкривається через сакральні сутності: *Дій* (Всеєдиний, Род), *Ладо* (двоєдина чоловічо-жіноча першооснова), *Лад і Лада* (ці дві первини у Всеєдиній Любові породжують життєвий первінь, дихання, лад життя).

У злагоді, любові зароджується й людська родина. Створення родини — одне з покликань людини в Білому світі. Здоров'я й вік родини залежать від сили любові. А сама любов випробовується шлюбом.

ЛЮБОВ — ДЖЕРЕЛО СИЛИ РОДИНИ Й СУСПІЛЬСТВА

Любов зароджується в людському серці з духовного зачатка. І з любові народжується людина вперше (біологічно) і вдруге (духовно). Перший раз людину народжують батьки, а другий раз вона народжується сама з духовного зародка в серці. Оце *“друге, духовне, народження”* людини і є її власною культурою (Г. Сковорода). Так із людських родин, родів самозароджується збірна особа народу. А збірні особи народів складають планетарну спільноту — людство.

В українській духовній традиції любов є головною моральною чеснотою людини — виявом життєтворної сили й волі духу в чистому серці. Воля духу в поєднанні з палкою чуттєвістю серця виявляється як жагуча любов — кохання. Кохання пробуджує внутрішню духовну силу й загострює відчуття струмування життєвої енергії в людському естві. Завдяки цьому відбувається глибинний взаємообмін енергією життя між чоловіком і жінкою, їхнє єднання в енергетичне ціле. Люблячі чоловік і жінка живуть із реальним відчуттям свого енергетичного єднання. А де є реальне відчуття одне одного, там немає місця марновірству й ревнощам. У народній мудрості знаходимо таку формулу взаємного відчуття: “Любов — це коли чоловік і жінка дивляться не один на одного, а в одному напрямі”. Любов — універсальний принцип почуттєво-духовної взаємності, взаємообміну життєтворною енергією між чоловіком і жінкою, між людиною і Всеєдиним, між людьми в збірній особі народу.

Для підтримання в собі бінарного космічного балансу життєвої енергії людині необхідна енергія протилежної статі. Енергетичний взаємообмін між чоловіком і жінкою заснований на взаємній віддачі і взаємному наповненні енергією любові, й це дає відчуття щастя, радості: *“Усяка радість у цьому світі струменить із бажання щастя іншим. Усяке страждання в цьому світі починається з бажання щастя тільки собі”* (Далай Лама). Взаємна радість — вияв сили любові: *“Ані на од-*

нешодавно в Туреччині, в регіоні Анталія, відбулася Міжнародна конференція “Родина як цінність у контексті релігії, традицій і сучасності”, у якій узяли участь 600 представників із 53 країн. Масштабність цього заходу свідчить про надзвичайну важливість інституту родини для людства й для турецького суспільства зокрема. Конференцію організували Платформи “Діалог Євразії” та “Міжкультурний діалог” і Жіноча платформа. Водночас відбулося IX пленарне засідання Платформи “Діалог Євразії” — міжнародної громадської організації (зі штаб-квартирою в Стамбулі), діяльність якої спрямована на розвиток культурних, освітніх, гуманітарних зв'язків між народами Європи та Азії. На наступні два роки її головою обрали керівника українського представництва професора Володимира Сергійчука.

Своїми роздумами про непрминуші традиційні цінності української родини ділиться учасник конференції Олександр ШОКАЛО.

ну мить не слід нам тут забувати, що життя нам дано для любові й що ми самі творимо Усеєдину Любові до нас” (Микола Гоголь).

“ЛЮБОВ ДАЄ ЛАД УСЬОМУ”

У системі традиційних моральних цінностей українців любов — уселадаюча сила життя. Звідси наш одвічний моральний принцип: *“Любов дає лад усьому”*. В любові людина пізнає себе й здійснює життєву програму власної душі. Через любляче серце пролягає внутрішній духовний шлях від людини до людини, й силою любові люди досягають ладу в особистому й суспільному житті.

“Чоловік і жінка — найкраща в світі спілка”, — так український народ охарактеризував засновану на любові родину — життєворну клітину етнічного єства. Адже злагода родинного життя, міць родинного духу — запорука єдності й духовної міцності збірної особи народу. Згадаймо наш класичний досвід: *“Де згода в сімействі, де мир і тишина, Щасливі там люди, блаженна сторона”*.

Керуючись у своєму житті волею Всеєдиної Любові, родина є головним законотворцем суспільного життя. *“Любов сама творить закон життя”* — цю істину українці здавна сповідують як провідний принцип природного права, завдяки чому народ і живе на Білому Світі всупереч штучним законам. Бо любов як воля духу є найвищим правом людини. У любові люди живуть духовними цінностями — творять світ культури, незважаючи на цинізм владців і їхнє беззаконня. Бо людину щодня пробуджує до праці фізичної й духовної світло Сонця й сердечна любов до своєї родини.

Втрата духовного орієнтури й сили любові призводить до занепаду окремої родини й цілого народу. Коли занепадає в подружжі дух любові, люди гублять волю до життя. А ставши підневільними, вони вже не знають почуття людської гідності, самоповаги: запродають душу й тіло, розум і дух. Запроданство стає пошестю, й народ втрачає волю збірної особи — стає знаряддям чужої сили.

Нині українське суспільство переживає глибоку кризу: в ньому бракує любові, творчого розуму, волі національного духу. Ті, які свідомо не пускають у світ дітей, стають не людьми. Батьки, які не люблять своїх дітей, стають мертвотушними. Суспільство, яке не виховує нових поколінь, прирікає себе на погибель. Батьки зобов'язані виховати своїх спадкоємців і забезпечити безперервний зв'язок поколінь народу. Звідси обов'язок дітей перед батьками — зберегти честь родини, роду. Ця взаємна відповідальність батьків і дітей — вияв священного сердечного почуття, що забезпечує єдність родини, роду й збірної особи народу.

Коли народ занепає у нелюбові й розбраті, надзвичайно тяжко виживати окремій родині. Надто тяжко в умовах етнічної недуги зародитися новій здоровій родині. Однак кожному подружжю волею життя належить осягнути істину, що творячи свою здорову родину, вони тим самим відновлюють народ. Адже родина є носієм етнічного генотипу. А виховуючи дітей, кожна родина виховує нове покоління українського суспільства.

РОДИНА Й МОРАЛЬНІСТЬ

Родина як цілісна психоенергетична система заснована на взаємній любові й

Автор витинанки Світлана Урбанська

моральній зрілості батьків і дітей. У люблячих батьків виростають щасливі діти, народжуючись удруге, духовно, з власної сили любові. Якщо в серці немає любові, там не животворить дух, і всі вчинки позбавлені духовних прагнень. В аморальному середовищі любов підміняють торгом: ти — мені, я — тобі.

Суперечності між українською родинною традицією й аморалізмом сучасності виявляються передусім на межі проникнення в родинний світ зовнішніх впливів. Агресивний вплив зовнішнього середовища на тонку організацію родинного світу надзвичайно посилюють ЗМІ. Телебачення своїми програмами про дошлюбний сексуальний досвід, позашлюбні зв'язки, вибір сексуальної орієнтації поширюють аномалію й підривають здорову основу інституту родини. Лібералізація суспільного життя призводить до руйнування родинної традиції й підміни моногамної парної родини одностатевою сім'єю. Тому нині особливого життєстверджуючого сенсу набуває українське традиційне поняття *родина* — та, що родить, а не *сім'я* — та, що сім'яється.

Знову постає необхідність звернутися до занеаяного досвіду минулих поколінь. Як наші предки зберігали чистоту природних інстинктів, плекали у своїх дітях духовність почуттів? Як навчалися розрізняти духовне прагнення душі жити й біологічні потреби організму бути? Мало народити дитину, необхідно ще виростити й виховати — підготувати її до духовного самонародження. У традиційних українських родинах вихованням дітей займаються дідусі й бабусі. Безпосередні сердечні взаємини дідусів-бабусь і онуків забезпечують також безперервний зв'язок поколінь роду.

Нині основні зусилля батька-матері, дідуса-бабусі й педагогів мають бути спрямовані на зміцнення й гармонізацію дитячої психіки, на збереження чистоти серця, чистих природних інстинктів і плекання в дитячій душі прагнення духовного ідеалу. А вже на основі виховання має відбуватися й навчання з урахуванням природжених здібностей дитини. Родинне виховання — основа освіти. Все це має стати запорукою моральної

зрілості людини та створення нею здорової родини.

Зважаючи на духовно-біологічну суть людини, завдання виховання полягає в розкритті через *сакральну педагогіку серця* її духовного осердя для другого народження й духовного вивершення особистості.

САКРАЛЬНА ПЕДАГОГІКА СЕРЦЯ

Сакральна педагогіка серця Памфіла Юркевича: *“Виховна система, яка пробуджує в серці у вихованця любов до вищого й ідеального, до священного й духовного... — ця система чекає на вихователя, здатного знаходити в тілі в людини невидиму душу, а в невидимій душі — незнищенні зачатки подібності до Всеєдиного”*. Творчим результатом сакральної педагогіки серця є *“друге, духовне, народження людини”* в чистому серці та її саморозвиток силою моральної волі в системі родини й рідної культури. Моральна воля людини забезпечує їй здійснення програми своєї душі через розкриття власної творчої енергії.

У вихованні надзвичайно важлива психоенергетична взаємодія батьків і дітей. Енергія любові йде від серця до серця, і батьки й діти почуттями й думками створюють навколо себе позитивне енергетичне поле. Енергетичний зв'язок батьків із дітьми дуже тісний і потужний. Коли батьки дають дитині життя, вони мають закласти в неї енергію любові. Подальше завдання батьків — допомогти розкрити це джерело енергії всередині дитини, створити умови для пробудження позитивної енергії в моральній зрілості й духовному народженні. Якщо родинне середовище сповнене поваги, любові, така сама енергія пробуджується і в дитині, стає визначальною в її індивідуальному житті. У батьків і дітей кровні зв'язки забезпечують глибинний енергетичний зв'язок, тому рідні люди гостріше відчують і любов, і її відсутність. Для дитини любов батьків — життєво необхідна. У батьків завжди є можливість пробудити своєю любов'ю почуття любові в дитині. Смысл життя батька й матері — спрямовувати енергію любові в духовний саморозвиток своїх дітей.

Виняткової уваги батьків потребує виховання дівчинки. Бо кожна дівчинка — потенційна мама. **Збережімо й виплекаймо чисту основу нашого материнства — і ми матимемо нове суспільство.** Особливу надію у вихованні молодого покоління покладав на матерів Пантелеймон Куліш: *передусім ми повинні виховати нове покоління матерів, які народять і виховують нове покоління народу.* Поняття *материзна* Куліш незмінно вживає замість загальноприйнятого *батьківщина* й переконаний, що тільки чисте материнське серце спроможне народити оновлену людину: **“Жінці довірено великоцінний обов'язок жити й зігрівати юну душу, яка розкривається. Жінка без намірів, без системи формує молоде серце в найчудовіший зліпок, пом'якшуючи його материнською любов'ю й ласкою”**.

Саме цей почуттєво-сердечний принцип української етнопедагогіки закрив в основу своєї психологічної теорії й педагогічної практики Костянтин Ушинський: **“педагогіка — мистецтво, а не наука виховання”**. Він бачив педагога *“першим, вищим із мистецтв, а вічно передуючий ідеал цього мистецтва — досконала людина”*. Звідси заповіт великого педагога — **“створити наших дітей кращими за нас”**.

Але для цього необхідно створити родину — живильне середовище для духовно-інтелектуального, психофізичного й соціального розвитку дитини. В родині дитина дістає емоційну підтримку, психологічний захист, засвоює національні культурні й загальнолюдські моральні цінності. Усі державні й суспільні інституції зобов'язані підтримувати зусилля батьків, спрямовані на виховання, духовне народження, саморозвиток і освіту гідної людини.

Створити родину — життєтворну клітину народу спроможні тільки морально зрілі люди силою любові своїх чистих сердець і злагодою високих прагнень своїх споріднених душ.

Цей шлях комусь може видатися ідеальним. Та це реальний шлях Ладу, і тільки так людина, родина, рід і збірна особа народу зможуть досягти оновлення й гідного життя.

«МОЯ КРАЇНА — УКРАЇНА»

Фестиваль української музики під такою назвою закінчився нещодавно у Феодосії. Віддзвеніли веселі голоси учасників, стихли оплески шанувальників, згорнуті рекламні банери та плакати, вручені лавреатські дипломи, книжки і компакт-диски від “Просвіти”.

Євген БІЛОУСОВ,
Феодосія
Фото автора

Минулого року у Феодосії зробили першу спробу проведення свята української музики, присвятивши фестиваль Дню соборності України. Організаційні клопоти взяли на себе педагоги феодосійської музичної школи № 2. Одразу обумовили три номінації: “Українська інструмен-

Переможець фестивалю в номінації “Естрадний та народний вокал” Дарина Лукава (Київ)

тальна музика”, “Народний та естрадний вокал”, “Фольклорні колективи та виконавці”. До участі залучили 50 учнів феодосійських міських музичних шкіл.

Цьогорічний фестиваль дещо змінив наповнення і формат. Співорганізатором стало Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка, а співголовою оргкомітету — автор цих рядків — заступник голови феодосійської “Просвіти”.

Товариство підтримало фестиваль організаційно, виділило для нагородження учасників (а їх цього року було вже 135) книжки та компакт-диски, виготовило кольорові банери, афіші, іншу друковану продукцію. Учасники отримали останні числа газети “Слово Просвіти”.

Концертну залу прикрасили великі кольорові малюнки на національну тематику учнів феодосійської дитячої художньої школи імені І. К. Айвазовського. Виставку назвали так, як і фестиваль: “Моя країна — Україна”.

Значно розширилася географія учасників, які приїхали із Сімферополя і Києва, Москви і кримських селищ Золотого Поля, Старого Криму, Коктебеля, Привітного, Кіровського району.

Якщо у музичних школах Криму підготовка до концертних виступів тривала цілий рік, то відбірковий тур розтягся майже на місяць. Діапазон творів виявився надзвичайно широким: це народні пісні “Ой, ти же, криниченько”, “Од Києва до Лубен”, “Ой, на ганку, на ганочку”, “Женечок, бренечок”; фортепіанні твори, насамперед М. Скорика, О. Жилінського, І. Берковича, Ю. Щуровського, Л. Рєвуцького, В. Івасюка та інших талановитих творців.

Першою піснею, яка пролунала на фестивалі, був Національ-

ний Гімн України — “Ще не вмерли України ні слава, ні воля...”

Відкриваючи фестиваль, заступник працівник культури України, начальник управління культури міської ради, голова журі фестивалю Тамара Стеблюк зазначила: “Виконання народної музики, позначеної природною мелодикою, наспівністю та багатоголоссям, гра на народних інструментах завжди в Україні вважалася справою благородною і виявом неабияких людських здібностей і таланту. Наш народ славиться своєю пісенністю та музикальністю. Уособленням національного героїко-патріотичного епосу, волелюбної вдачі і чистоти моральних помыслів народу стали кобза і бандура. Ці інструменти не мають аналогів у світовій музичній культурі”.

Найпоширенішим музичним інструментом на фестивалі став рояль. Не було серед фестивального музичного інструментарію дрімб і деркачів, рубелів із качалками, торохкал та бугаїв. Із погляду класичного ставлення до традиційних українських музичних народних інструментів, до інструментарію виконавців цього горічного фестивалю поставимося поблажливо. Справді, не всі вони однаковою мірою несуть у собі українську національну ознаку. Безперечно, бандура і кобза — своєрідні емблеми нашої музичної культури.

Як тоді бути з фортепіано і баяном, гітарою, балалайкою, акордеоном? Вони були і залишаються міжнародними музичними інструментами, які гармонійно поширилися в українській народній музиці.

Тут доцільно згадати дослідження Гната Хоткевича “Музичні інструменти українського народу”. Він зараховував до українського музичного інструментарію, поміж іншим, інструменти, які здебільшого використовувала інтелігенція: арфа, лютня, валторна, орган. Звичайно, їх не можна назвати українськими народними, бо вони не були причетні до творіння української музики. Але багато музичних інструментів, зокрема вищезгаданих, певною мірою використовувалися раніше і сьогодні функціонують у сфері народної музики України.

Того першого дня всі очікували виступ єдиної на фестивалі

бандуристки Насті Фляги з кримського селища Приморського. Дивилися на такий незвичний для Криму інструмент. А викладач бандуристки Тамара Фуголь, знайшовши вільну хвилину, розповідала присутнім про історію кобзарсько-лірницької традиції.

Коли Настя піднялася на сцену, у залі запанувала тиша, бо багато хто з феодосійських дітей раніше не бачив кобзу й не чув, як вона звучить.

Незвична тиша стояла під час усього виступу. Настя, хоч і грає на кобзі всього два роки, майстерно перебирала лади, демонструючи високу техніку гри.

У мереживо виступів юних музикантів органічно вплелася звучання балалайки — цього інструмента російського походження. Юний виконавець Петро Король майстерно виконав українську народну пісню “Ой, ти ж криниченько”. А мені згадалися рядки з гоголівських “Вечорів на хуторі поблизу Диканьки”. Пам’ятаєте опис вечорниць: “... смех и песни слышатся издалека, бренчит балалайка, а подчас и скрипка...”?

Підтверджуючи побутування в Україні автентичної балалайки, доречно згадати її родича — гітару. Увійшовши в практику естрадної музики, вона займає, як і півтори сотні років тому, своє місце в міській музичній культурі. А якщо так, то має місце її участь у творенні нашої народної музики.

Директор феодосійської музичної школи № 2, викладач класу гітари Наталія Чорна-Воевідко зазначила: “Гітара, акордеон і фортепіано на сьогодні — найпопулярніші серед наших учнів інструменти. До речі, в становлення та популяризацію в Європі гітари Україна зробила неабиякий внесок. 1841 року гітарист-самоук із Погребищ М. Соколовський дав у Житомирі свій перший сольний концерт. Наступні півтора десятиліття йому аплодували в Києві і Москві, Парижі і Варшаві, Мілані та Берліні. У Відні він виборов почесний диплом найкращого гітариста Європи. Навряд чи “ліверпульська четвірка” здогадувалася свого часу, що у світі настане гітарний бум. Величезний діапазон звукових можливостей, компактність і невелика вага, а ще й всюдисуща мода на гітару — запорука того, що цей інструмент не обходитимуть увагою”.

Засідання журі

На сцені театр естрадної пісні “Кольоровий світ” (Феодосія)

На підтвердження цих слів на сцену піднімається група гітаристів. Ведуча концерту Мельникова Інна оголошує: “Український народний танок “Метелиця” в обробці Михайленко. Виконує ансамбль гітаристів “Тоніка”. Керівник — Ірина Іль”.

Не встигла ведуча оголосити наступного учасника, як зал вибухнув оплесками. До сцени, підстрибуючи на лівій нозі, прямував хлопчик. Виявилось, що дитина три дні тому поламала ногу. Але виступати на фестивалі було для нього давньою мрією. Батьки спочатку вирішили не пускати. Та синове бажання піднятися на сцену і продемонструвати підготовлений твір перемогло.

Ведуча оголосила: “Композитор Людмила Жульєва “Косарі”. Викладач — Жанна Симоненко. Виконує дипломант Кримських республіканських конкурсів “Юний віртуоз” та “Юний композитор” Іван Павлов. Феодосійська дитяча музична школа № 2”.

Це був незабутній виступ чудової дитини. Завуч музичної школи Олена Худова підбадьорила хлопчика: “Молодець, Іванко! Справжній козак!”

Погодився і я з цими словами. А ще подумалося — так і повинен робити справжній митець, якщо бажання чисті та думки світлі.

Два дні — 21 та 22 січня — тривала фестивальна програма. Багато цікавих подій відбулося у День соборності. І концерти, і численні вітання, і оплески, і усмішки. І Ланцюжок Злуки учасників і глядачів, батьків і вихователів простягнувся по центральному міському проспекту імені Айвазовського. І погода була чудова, і настрої гарні. Тому й охочих приєднатися до нашого святкового товариства було чимало. І гучно лунали слова: “З Днем соборності!”, “Схід і Захід разом!”, “Єднаймося, друзі!”

Тривав святковий концерт лауреатів. Вокалістів змінювали інструменталісти. І раптом, наче з оркестру Війська Запорозького прийшла на фестиваль скрипка. Спочатку тихо і, здалося, невпевнено, струнка дівчинка Настя Прилепа повела мелодію. Такт за тактом набирала обертів. Все гучніше звучало фортепіано. І полетіла концертною залю українська народна пісня “Ой, літає соколонько”. А за кілька хвилин гучні оплески лунали на адресу інструментального дуету у складі Дарини Волчіної (скрип-

ка) та Олеси Ковальової (фортепіано). Вони виконали ноктюрн на тему української народної пісні “Вечір на дворі”.

Справжньою окрасою урочистого концерту на честь Дня соборності України стали фольклорні колективи з Феодосії — ансамблі “Веселка”, “Дударики” й театр естрадної пісні “Кольоровий світ”.

У номінації “Народний та естрадний вокал” журі одноголосно визнало переможцем киянку, лауреата Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів і фестивалів Дарину Лукаву. Майстерністю дівчинки пишаються її викладач, заслужена артистка України Надія Буравська та мати — науковець Національного педагогічного університету імені Бориса Грінченка Олена Корикова.

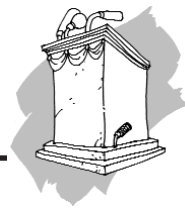
Організатори зробили лауреатам справжнє свято. Коли ще дитина зможе отримати нагороди і подарунки у Національній картинній галереї імені І. К. Айвазовського. Та на додаток ще й продемонструвати свою майстерність у всесвітньо відомій галереї.

Багатоголосий та веселий, мутушливий і гучний, серйозний і дзвінкий фестиваль закінчився. Але робота з популяризації української музики продовжується. Ми вирішили розпочати незвичний проект “Музиканти пишуть книжку”. Це буде збірка, авторами якої стануть не лише учасники фестивалю, а й їхні батьки, бабусі та дідуся. Це будуть оповідання та есеї з музичної біографії дописувачів, пов’язані з українською музикою. Спогади про те, як вперше ознайомилися з українськими музичними творами, про роль музики у повсякденному житті. Тексти будуть проілюстровані малюнками і фотографіями та обов’язково написані українською.

Сподіваюся, що фестиваль української музики “Моя країна — Україна” житиме і надалі, змінивши формат на Всеукраїнський. Запорука цьому — широке бажання симпатиків української музики, керівництва товариства “Просвіта”, феодосійців як головних організаторів цього дійства.

І хоча дата фестивалю залишиться незмінною — січень, сподіваюся, в учасників з’явиться мотивація до участі. І це незважаючи на зимові кримські хмари та негоду, недостатнє фінансування і різні проблеми.

До наступної зустрічі у 2012 році!

ЩО ТИ ЗРОБИВ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ?

Олег К. РОМАНЧУК,
шеф-редактор журналу
“Універсум”

“Все безглуздо: і велич, і слава,
Коли духу розпалась держава”

Марія Чумарна

Видатний український географ і геополітик Степан Рудницький стверджував: “Українська справа — се велика справа, може найбільша з усіх європейських справ! Наука з того для всіх українців: ніколи не зводити української справи ні в якому напрямі на загуменок московській, польській чи іншій!.. Ми — великий народ, наш край — величезний, ми мусимо бути так високо поставлені серед інших народів Європи, як нам після нашої численності й після величини нашої країни належиться!”.

Але поки народ не продемонструє владі, що обирає її не для вирішення приватних проблем самої влади та її безконтрольного збагачення, нічого в країні не зміниться. Безумовно, велика проблема криється в українському суспільстві, котре породило таку владу. Влада — це своєрідне дзеркало душі суспільства. Треба визнати: нинішнє суспільство слабке і не може примусити владу (лідерів) реалізувати важливі суспільні проекти. З іншого боку (це відомо з теорії управління), суспільна система дублює риси влади/керівництва. І якщо на верхівці управлінської піраміди опиняться марнословний, жадібний, ображений, переобтяжений різноманітними комплексами, спраглий до комфорту, ситості й збагачення мстивий суб’єкт, то нічого доброго від такого керівництва Системою (державою) очікувати не доводиться. Значна кількість складників системи “мавпуватиме” владу. А це до успіху не приводить. Своєю чергою, суспільство, котре функціонує на заса-

дах самоорганізовування, сучасну українську владу аж ніяк не влаштовує. Тому вона (влада) робитиме все, аби не допустити консолідації опозиції. Підтвердженням сказаному є наслідки діянь та експериментів сусіднього авторитарного путнізму. Тож має змінюватись і саме українське суспільство, почавши, нарешті, знищувати в собі советськість і всі похідні від нього — хамство, патерналізм, інфантілізм, безкультура...

Всесвітньо відомий астроном, академік Ярослав Яцків в одному зі своїх інтерв’ю розповідав, як за советських часів у Москві деякі з тамтешніх колег-науковців мали до нього певну упередженість: мовляв, приїхав такий собі бандерівець. Але ніколи не могли закинути, що вчений із Києва менш компетентний за них. І змушені були рахуватися з розумом українського астронома, попри його “бандерівське” походження. Інакше кажучи, маємо бути кращими, освіченішими, культурнішими, знати не лише російську, крім української, а й англійську, польську, німецьку мови.

В Україні необхідна радикальна зміна світоглядної, політичної, економічної та соціальної систем. Актуальним є творення громадянського суспільства — слід врахувати досвід його формування початку 90-х років минулого століття та процесу самоорганізовування періоду Помаранчевої революції.

Років десять тому Євген Марчук, політик більш ніж поінформований, слушно зауважив: щоб зайняти в майбутньому гідне місце у світовій спільноті, українському суспільству треба здійснити радикальну інтелектуальну і соціальну трансформацію. Золоті слова. Але...

Як відомо, швидкість руху ескадри визначається швидкістю найтихохіднішого корабля. Сукупний інтелект колективу визначається найнижчим рівнем інтелекту його члена. А як справи із сукупним інтелектом українських держслужбовців? Риторичне запитання. Численні ВНЗ продукують невігласів, псевдоінтелігенцію, неспроможну виконувати покладені на неї завдання.

Українці мають виробити в собі почуття самоповаги, поваги до власної історії, як це, до прикладу, притаманно грузинам і вірменам. Маємо віднаходити в собі найкращі якості, відтак культивувати їх, попри всі перешкоди. Треба змінювати свідомість

Фото Олеси Дмитренка

населення. Із населення мусимо творити народ. Інакше успішні реформи будуть неможливі. Маємо зрозуміти, що жоден кредит від МВФ не допоможе у становленні цивілізованої, демократичної держави, бо лише творча праця, боротьба з аморальністю й корупцією сотворять успішну Українську державу. Буде держава — буде політична нація. Тож маємо утверджувати, пропагувати позитивний потенці-

ал нашої історії. А для цього українці мають позбутися пасивності, байдужості й покірності.

У період переходу від тоталітаризму й колоніалізму нація формується, по суті, заново. На жаль, українські політики не усвідомили конечної необхідності кардинальної зміни світогляду українців у цей складний державотворчий період. Наразі немає консолідованої нації, немає загальнонаціональної державницьки налаштованої еліти. Вони (політики) не втямили важливості здійснення своєрідної конверсії свідомості від колоніальної до державницької, яка полягає в утвердженні національної та людської гідності, знищенні рецидивів/реліктів советськості, прищепленні відчуття самотності, неповторності, виробленні твердих рис самоповаги, загальноукраїнської спільності.

Идеться про творення єдиного державотворчого народу, про інтегрування етнічних українців і тих громадян України інших національностей, які духовно та ідеологічно тяжіють до українства, в єдину політичну націю.

Нині духовний фактор важливіший за матеріальний. І це дуже добре розуміє Росія. Підтвердженням цьому є тотальне завоювання нею українського інформаційного простору. Як наслідок, в Україні триває холодна громадянська війна. Світоглядна.

Державу збереже лише консолідованість народу. Доконаний факт: усі, хто має паспорт громадянина США, — американці. Так само має бути і в Україні. Власник паспорта громадянина України — це українець. Байдуже, етнічний він чи неетнічний. Ті ж індивіди, які не бажають себе ідентифікувати з українством, — чужинці. Як до них ставитися? Залежно від їхньої поведінки: доброзичливо, вороже або ідентиферентно. І насамкінець. Мусимо зрозуміти й усвідомити: будуюмо національну державу, а не державу нації. Відтак кожен має запитати себе: що я зробив для держави? А не навпаки.

рисенко, Олексій Зануда, Віталій Вишнюк, Василь Абрамів, Юрій Пономаренко, Анатолій Онуфрійчук, Артем Циганок та інші.

2. Припинити переслідування в Україні за політичними ознаками.

3. Припинити моральний тиск на членів патріотичних організацій українців і громадян України, які не приховують своїх патріотичних поглядів, свідомих громадян, які відкрито, передбаченим у законодавстві шляхом, висловлюють свою незгоду з діями влади.

4. Притягти до відповідальності правоохоронців, що вдаються до свавілля, проводячи арешти без юридичних підстав, вдаються до морального тиску, не повідомляють рідним та адвокатам про місцезнаходження незаконно затриманих патріотів.

Відповідь просимо надати за адресою: м. Запоріжжя, вул. 40 років Р. України 86а, п 56.

22.01.2011 рік

Підписали
за дорученням зборів:

Голова ЗОО
Братства вояків УПА
М. Калиняк

Голова ЗОО
Конгресу Українських
Націоналістів
В. Тимчина

Заступник голови ЗОГО
Українська Народна Рада
А. Ковалик

Голова ЗОО ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Г. Шевченка
О. Ткаченко

ІНІЦІАТИВА НАРОДНОГО ДЕПУТАТА

12 січня народний депутат України Ю. Гнаткевич вніс і зареєстрував Проект Постанови Верховної Ради України за № 7552 “Про підготовку до відзначення 20-річчя Незалежності України в частині перейменувань і повернення до колишніх найменувань, що були замінені внаслідок топонімічної політики тоталітарного сталінського режиму”.

Проектом передбачено, зокрема, зобов’язати всі міські та сільські й селищні ради розглянути на своїх сесіях питання, пов’язані з необхідністю перейменувань чи повернення до попередніх (історичних) назв площ, бульварів, вулиць, провулків, скверів тощо, що іменуються нині прізвищами активних більшовицьких діячів періоду громадянської війни та культу Сталіна, активних діячів міжнародного комуністичного руху.

Доручити Комітетові Верховної Ради України з питань державного будівництва і місцевого самоврядування терміново провести слухання на тему: “Про доцільність подальшого виконання рішень ВУЦВК і Президії Верховної Ради СРСР з приводу зміни назв міст Катеринівка, Бахмут, Неліпівськ, Щербинівка, Кам’янськ, Гродівка, Катеринослав, Єлізаветград, Голубіївськ, Кленове, Бірзула, Покровськ, Довжанськ, Чистякове, Олешки, Сновськ відповідно у міста Артемівськ (Луганської обл.), Артемівськ (Донецької обл.), Артемове, Дзержинськ, Дніпродзержинськ, Дніпропетровськ, Димітров, Кіровоград, Кіровськ, Кіровське, Котовськ, Орджонікідзе, Свердловськ, Торез, Цюрупинськ, Щорс” та подати на розгляд Верховної Ради проект рекомендацій цих слухань.

Завершити до 24 серпня 2011 р. демонтаж та усунення (перенесення) з центральних площ і вулиць усіх населених пунктів пам’ятників В. Ульянову (Леніну) та іншим організаторам громадянської війни в Україні, політичним діячам сталінської епохи як військовим безбожникам і великим грішникам, що несуть відповідальність за знищення храмів і священників, гоніння на Церкву і релігійних діячів, убивства мільйонів безневинних людей.

Україна незабаром відзначатиме 20-річчя своєї Незалежності. За ці роки в Україні багато змінилося. На думку Юрія Гнаткевича, Україна мала взяти з минулої політичної системи все найкраще, але водночас відкинути погане. Але так не трапилося: визнавши Бога, Україна продовжує його гнвити своєю топонімічною політикою, якою вона прославляє, а отже, схвалює діяння великих злочинців і грішників.

Чи дослухаються до Юрія Васильовича колеги-депутати напередодні відзначення 20-річчя Незалежності — незабаром побачимо. Але, безсумнівно, рано чи пізно його пропозиції будуть втілені.

Вл. інф.

Генеральному прокурору України

Пшонці В. П.
Копія: Засобам масової інформації

ЗАЯВА

Ми, представники громадськості, громадських організацій і політичних партій м. Запоріжжя, учасники зборів, присвячених 92-й річниці Злуки Українських земель, заявляємо: те, що останнім часом діється навколо пам’ятника Сталіну в м. Запоріжжі, на нашу думку, є спланованою провокацією проти національно-демократичних сил України. Тому влада та правоохоронні органи повинні негайно припинити репресивні дії щодо українців, ні в чому невинних і жодним чином не причетних до цих подій.

Натомість ми бачимо, що місцева влада не виконує Указ Президента України про зняття символіки тоталітарного режиму ще від 1993 року й Указ Президента № 79/2001 від 09.02.2001 року про ліквідацію зображень державних символів колишнього СРСР, радянських республік та гасел КПРС, які ніхто законодавчо не відміняв і які є чинними на сьогодні. До того ж, у січні 2010 року Київський апеляційний суд визнав Й. Сталіна винним у вчиненні злочину геноциду, що передбачено частиною 1 статті 442 Кримінального кодексу України (геноцид), який відповідно до Конвенції ООН від 26.12.1968 року не має терміну давності.

За даними СБУ було визначено, що втрати українців (які є наслідками скоєного Сталінім-Джугашвілі злочину) в частині ненароджених ста-

новлять шість мільйонів сто двадцять дві тисячі осіб.

Ми вважаємо, що поставивши незаконно “малу архітектурну форму” в Запоріжжі, після того як суд визнав Сталіна злочинцем, самим цим фактом було закладено міну повільної дії, яка відповідно й вибухнула напередодні Нового 2011 року.

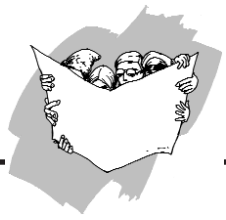
Тому, на нашу думку, відповідальність за події, які відбулися останнім часом навколо пам’ятника Сталіну, більшою мірою лежить на КПУ, представниках влади, судах і правоохоронних органах.

Але замість об’єктивного розслідування причин того, що сталося, відбувається “полювання на відьом”, і цьому негайно потрібно покласти край.

Просимо провести розслідування та надати нам інформацію:

— Хто надавав дозвіл на те, щоб пам’ятник (а те, що це саме пам’ятник, визначено в енциклопедичному словнику і, неодноразово стверджувалось у ЗМІ керівниками КПУ) офіційно визнаного всім світом та українським законодавством злочинця було встановлено на Запорізькій землі?

— Якщо такого дозволу не існує, просимо покарати згідно із законодавством відповідних міських чиновників за бездіяльність, а проти керівників КПУ, винних у незаконній забудові, — порушити кримінальну справу за ст. 197-1 КК України “Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво” та за ст. 296 ч. 2 “Хуліганство”. Оскільки вбачаємо в діях керівництва КПУ грубе порушення громадського порядку з проявами неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом.

Володимир ФЕРЕНЦ,
член “Просвіти”, член НСЖУ,
м. Івано-Франківськ

Проблема активізації роботи “Просвіти” завжди поставала, як тільки “наші” програють вибори чи виникають загрози українській мові та самобутності. Просвітня закликають активізуватися і сьогодні, коли українство збурене діяльністю Дмитра Табачника й гуманітарною політикою чинної влади. Кожен український патріот і так робить, що може.

Ми — організація нескінченної кількості “активізованих” одинаків-інтелектуалів на межі нервового зриву. Працюємо самовіддано, дещо властє змінювати на український лад, але життя свідчить — те, що діє проти нас, набагато ефективніше і володіє потужним сучасним інформаційним пропагандистським і фінансовим забезпеченням. Без грошей сучасна інформаційна, просвітницька діяльність неможлива. Ми не маємо нормальної фінансової підтримки українства тільки тому, що нам не вистачає коштів на елементарну інформаційну діяльність, щоб наш голос був почутий, а суспільна місія зрозумілою. “Просвіта” працює: відбуваються заходи, “круглі столи”, наша газета справді є джерелом насаги й розради для українця. Ми робимо дуже багато, але ситуація в Україні переконує нас, що все одно це неспівмірна відповідь очевидним загрозам мови, культури й перспективі українства. Без переосмислення методології й організації роботи в руслі сучасних стандартів інформаційного суспільства ми приречені на сізівів труд. Просвітня діяльність має сенс лише як процес розумний, сучасний і системний, оснащений висококласним методологічним доробком власних ідеологів та організаторів.

Мені дивно, чому видавництво організації намагається стати одним із видавництв україн-

ЧОГО МИ ХОЧЕМО ВІД «ПРОСВІТИ»?

ської літератури, яких багато і всі вони мають однакові проблеми. Водночас ми не маємо єдиного методологічно-пропагандистського й видавничого центру, який розробляв би і тиражував брошури з роз’ясненням поетапної місії “Просвіти”, її ідеології, друкував методологічну літературу в поміч низовим осередкам.

Моніторингу і соціологічних досліджень із метою реалізації власної місії немає як системи, хоч у кожній організації завжди хтось над цими проблемами замислюється. “Просвіта” повинна працювати як бездоганна соціально-просвітницька мережа — такі сучасні вимоги до організації всеукраїнського рівня. Виною мізерне фінансування “Просвіти”, яке не забезпечує виконання дорогих моніторингових та інформаційних проєктів. Це визнають і наші відверті вороги, але навіть така, ослаблена чужими й деякими “своїми”, “Просвіта” викликає в них злодійський неспокій. Вони добре знають, що народ побачить, яких хазяїв вони слуги, як тільки “Просвіта” подолає штучно створене коло інформаційної блокади. Зробити це якнайшвидше — завдання № 1. Для цього можна використати інформаційні ресурси активістів. Кожен осередок повинен працювати через мережеві контакти. У кожному об’єднанні повинна напрацьовуватися база даних горизонтальних інформаційних контактів всередині і за інтересами — на всеукраїнському рівні. Усі просвітнянські акції повинні мобілізуватися винятково через мережу. Вже є позитивний досвід мережевої організації соціальних протестів. Коли деякі політики говорять про захист українців, а реально не можуть заснувати принаймні одну українську правозахисну організацію, це лише провокує українців.

Історично “Просвіта” була засновником багатьох національних організацій, покликаних полегшити життя не тільки українців — усіх, хто сприймає ідею української державності. Тому заснування питомо української правозахисної організації — дуже актуальна справа. Це стосується також економічної та екологічної просвіти. Проте найголовніше — вміти передбачати процеси в середовищі українців і в українському суспільстві, враховуючи світові тенденції. Без такого знання потенціалу української нації “просвітництво на свій смак” не може бути корисним. Нам здається, ніби ми краще за народ знаємо, що йому треба для відродження, відновлення традицій, захисту мови, але чи завжди ми запитуємо, чого бажає від “Просвіти” пересічний українець, за що він готовий дати гривню як внесок у побудову вигідної для себе держави і зручного для життя суспільства? Що хоче від нас патріотичний українець заходу, а чого бажає східняк? Це інколи не зовсім те, що в нашій уяві повинен хотіти ідеальний український патріот. Порухимо питання ще вужче — що хоче знайти для себе в організації член Товариства? Передусім ми повинні дати просвітнянам те, на що вони очікують, інакше нам не буде з ким допомагати решті громадян, симпатикам організації. Чи мають просвітняни єдине розуміння мети організації, заради чого вони віддають власний час і грошові внески? Це ключові питання і на них треба дати однозначну відповідь.

Нам не обійтися без єдиної системи вишколів і навчання просвітнян. Для нашої роботи повинен бути певний рівень підготовки і єдиний стандарт. Якщо ми вже назвалися Товариством, то мусимо цілком відповідати сенсові цього слова — бути організації

єю взаємопідтримки. Дехто з нас присвятив організації років двадцять життя, зістарився, не набув багатства і зараз потребує підтримки у вирішенні життєвих проблем. Це набагато важливіше, ніж святкування ювілеїв. Голова кожної низової організації повинен знати, якою ціною дається кожному членові “Просвіти” його громадська діяльність, знайти спосіб у скрутну хвилину допомогти. І ще стара наболіла проблема — надмірна політизація.

Політики часто приходять у громадські організації зазвичай перед виборами чи заради старту в політику. Просвітнянський бренд потрібен багатьом, оскільки він універсальний, державницький. Але бренд — лише бренд, і з часом втрачає сенс, якщо політики помиляються і програють, зазвичай продовжуючи залишатись у політиці чи при владі. Конкретна політизація завжди руйнує організацію, притягуючи негативи виборів, гріхи та невдачі всіх підтримуваних кандидатів. Після цих виборів явно помітна глибока відчуженість між вчорашніми соратниками в “Просвіті”, а дехто відчуває неафішовану обструкцію. Наша місія не в тому, щоб підносити політикам набой, а просвітою спонукати громадян думати і діяти на користь національному і відповідно — особистому інтересу.

Ми повинні показувати взірць домінування національної місії над політичними симпатіями. Інакше нема чого робити в “Просвіті” — краще вступити в якусь партію. Проте просвітняни — не політики, можуть бути об’єктивними в оцінці дій влади, тієї, яку ми не любимо, однак формально “нашої”. Така оцінка — нагода дізнатися, хто ми насправді, чого ми варті, чи вистачає українцям снаги зібратись у міцне товариство. В Україні мусить бути принаймні одна громадська орга-

нізація, яка намагається віднайти Божий порядок у сучасному хаосі політичних подій.

Попри непочатий край роботи, надзвичайно актуальна проблема налагодження діалогу з етнічними товариствами меншин. Нещодавно прочитав таку пораду від нашої діаспори з Квебеку і дізнався, що в нинішній ситуації вони добре зауважили найголовнішу українську проблему. Ми, етнічні українці, не реалізуємо власної місії, якщо нас не зрозуміють і не підтримають етнічні меншини, особливо ті, яких примушують асимілюватися в російськомовності. Тільки зрозумівши нашу спільність державницького інтересу, вони нас підтримають, принаймні не бачитимуть від українства загрози і не постануть проти нас. У цій владі є стільки одіозних персон, що в сучасному інформаційному змаганні за зручну для життя і багату державу треба покладатися лише на громадську організованість і громадську діяльність надвисокого класу. “Просвіта” унікальна, найчисленніша організація, у якій велике коло діячів і симпатиків, що здатні це реалізувати. Цих людей треба звести в єдиному форумі. Громадська діяльність у вигляді масових зібрань, показових “круглих столів”, засідань рад чи правління минає. Просвітництво — це передовсім швидка інформаційна орієнтація тих, хто хоче думати. Члени організації підсвідомо шукають у “Просвіті” допомоги, щоб розібратися в заплутаному українському житті й не стати жертвою маніпуляцій. Зрештою, варто запитати в українців, що вони хочуть від “Просвіти”, і не боятися почути їхні претензії, жалі, навіть осуд. У безвиході українці завжди вдаються до найлегшого — винувають ближнього і слабшого між своїх. “Просвіта” не має права бути слабкою.

ПАМ’ЯТІ ВОЛОДИМИРА КУЄВДИ

26 січня після важкої хвороби на 67-му році життя помер відомий громадський діяч і етнопсихолог, один із засновників Товариства української мови ім. Тараса Шевченка, провідний дослідник традиційної культури як форми буття української нації Володимир Терентійович Куєвда.

Останні сім років він очолював лабораторію історії психології Інституту психології ім. Григорія Костюка Академії педагогічних наук України. Володимир Куєвда — кандидат психологічних наук, автор численних праць, присвячених проблемам формування світоглядно-ціннісних орієнтацій, історичної пам’яті та етнопсихологічної свідомості. Науковим підсумком його життя стала монографія “Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект”.

Володимир Куєвда прагнув ввести до наукового обігу та в суспільну свідомість поняття “історична пам’ять”, вважав, що це допоможе відновити зв’язок сучасної людини з багатим історичним досвідом українського народу, і, критично проаналізувавши його, використати над-

бання в життєвій самореалізації, щоб міцніла наша держава.

Секретаріат, Центральне правління ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка глибоко співчують близьким, рідним і колегам Володимира Терентійовича Куєвди.

Вічна йому пам’ять.

Секретаріат, Центральне правління ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка

Сергій ДОВГАЛЬ,
голова Дніпропетровського обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка

Кілька років тому за сприяння Центрального правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка Верхньодніпровська “Просвіта” отримала нове дихання. Головою організації обрано енергійного вчителя Валентину Новодон. Просвітняни краю негайно взялися до роботи. Чого тільки вартє винесене, за їхнім наполяганням, на засідання колегії райдержадміністрації питання про стан функціонування української мови в районі. Одним із найважливіших його результатів стало те, що члени Товариства отримали офіційні повноваження контролювати це питання.

Не так давно я побував на звіті вокального гурту “Гомін”, який відзначав першу річницю з дня свого заснування при Верхньодніпровській “Просвіті”. Керує цим самобутнім колективом звияжець культурної ниви Володимир Прищеп. Усе життя він (до речі, заступник голови Верхньодніпровської районної “Просвіти”) присвятив пропаганді народної творчості, української пісні. Протягом нетривалого часу “Гомін” завоював настільки велику популярність, що був запрошений до Ялти, де не лише отримав визнання виступами, а й довів, що пісня об’єднує Україну.

ЯК ЗАПОВІДАВ ТАРАС

Просвітняни Верхньодніпровщини збирають кошти на пам’ятник Кобзареві

На творчий звіт гурту в Палаці дитячої та юнацької творчості зібралось чимало людей. Сюди прийшли і козаки, і представники української церкви, політичних партій, творчих колективів. І цим “Гомін” ствердив свою об’єднавчу місію довкола любові до рідного краю, до України.

Нині просвітняни Верхньодніпровщини одержимі новою шляхетною ініціативою. Вони мріють уже до 9 березня 2011 року встановити пам’ятник Тарасові Шевченку в районному центрі. Місцевий підприємець Олексій Забіяка власним коштом виготовив проєктно-кошторис-

ну документацію скульптури, її макет, допоміг із матеріалами, транспортом, робітниками. Але потрібно зібрати ще 80 тисяч гривень. Тому просвітняни Верхньодніпровщини, а з ними й усієї Дніпропетровщини, звертаються до небайдужих допомогти втілити цей шляхетний задум у життя. Кошти просимо перераховувати за такими реквізитами:

ПП “Забіяка Олексій Віталійович”, р/р 26001051801803 у ДФ “Приватбанку”, ідентифікаційний код 2726209638, МФО банку 305965, “На пам’ятник Т. Г. Шевченкові”.

Будемо вдячні.

Вокальний гурт просвітнян Верхньодніпровщини “Гомін” (крайній праворуч — Володимир Прищеп)

“Українська мова тут не “фактор відчуження”, а простір інтелектуального єднання”.

ПРОСТІР ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ЄДНАННЯ

XI Міжнародний конкурс імені Петра Яцика в Чернівцях

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
“Всесвіт”, Інститут
літератури ім. Т. Г. Шевченка

Господь багатий
нас благословив
Дарами, що нікому
не одняти:
Любов і творчість,
туга і порив,
Одвага і вогонь
самопосягати.
Олег Ольжич

Цьогоріч мені випала честь бути представником Ліги українських меценатів на Буковині — в чарівному чернівецькому краї, до якого справді вельми пасують поетичні рядки Олега Ольжича, винесені в епіграф до статті. Чернівці — маленький обласний центр (сьогодні в ньому мешкає близько 250 тис.), у якому існують різні національності, різні етнічні спільноти — переважно румуни, євреї, поляки, німці, вірмени. Але з культурної точки зору, Чернівці — дивовижне місто, як і вся Буковина, яка подарувала Україні й світові Ольгу Кобилянську, Ірину Вільде, родину Івасюків, Софію Ротару... І ніколи розмаїття культур у цьому місті не було приводом для конфліктів і непорозумінь. До конфліктів може призвести хіба що бездумна та однобока владна політика керманчів на верхівці держави, не здатних мислити європейськими категоріями толерантності та взаємоповаги. Мова стає засобом “відчуження”, як писала Ліна Костенко, в нас тоді, коли пошкоджено “національну оптику”, коли чужинці окуповують наш простір і прагнуть провадити політику понівечення культури, встановлюючи колонізаторський гніт. Саме мова — універсальна ознака етносу, саме мова вказує на культурні особливості регіону, захищаючи в такий спосіб “Іншого”. Колонізатори ніколи не визнають *інакшості*, прагнучи до уніфікації простору — соціального, культурного, політичного. Спадають на думку фрагменти з монографії “Культурні основи націй” класика британської політичної думки Е. Сміта. “Для націй такі спільні культурні риси повинні стати спільним громадським надбутком і правити за конкретні критерії культурної диференціації. Вони повинні стати частиною характерної національної публічної культури. Крім того, будь-які регіональні варіанти діалекту чи культури мають бути підпорядковані цій ідеологізованій публічній культурі” або винищені”, — переконує Е. Сміт. Щоб була створена нація, має бути сформована одна мовна модель, якою ця нація може репрезентувати себе в часі.

Літературознавець і культуролог Оксана Пахльовська у своїх статтях і дослідженнях неодноразово порушує проблему, яку сьогодні можна окреслити як *проблему перспективи України у третьому тисячолітті*: “Україна — це найменш ідентифікована держава. Ніхто не може зрозуміти, чого Україна хоче, куди вона йде. Чи вона справді хоче йти в напрямку Європи, чи вона хоче йти в напрямку Росії. Досі цього нікому не відомо. І цього сама не знає Україна. От що цікаво. Ця невизначеність”.

Чернівці — місто, яке має свою самобутність, свою етнічну ідентичність, своє обличчя. А в культурній площині це місто, виплекане європейською культурою — від серед-

29 січня водинадцятье відбувся фінальний етап Міжнародного конкурсу знавців української мови імені Петра Яцика, заснованого Лігою українських меценатів. Конкурс став загальнонаціональним здобутком, візитівкою української освіти, спрямованої на утвердження культури рідного слова та української мови як державної мови порозуміння в усіх регіонах і для всіх етнічних спільнот. Цього року захід (який відбувся, на жаль, без фінансової підтримки з боку МОНМС, але завдяки сприянню десятків інших благодійників і, зокрема, Юлії Тимошенко) зібрав тисячі учасників і освітан не лише в Україні, а й далеко за її межами. Школярі та студенти виконували завдання фінального туру, які цього року були підготовлені фахівцями з Інституту української мови НАНУ (а голова журі Конкурсу — відомий мовознавець, директор Інституту української мови П. Ю. Гриценко).

ньовіччя до модерного часу. У Чернівцях споконвіку представники різних етносів, існуючи в спільному просторі, завжди розуміли одне одного й шанували мову та культуру тієї землі, на якій вони живуть. Тільки в цьому місті співіснують вулиці Українська й Руська, В. Маяковського й О. Кобилянської, пам’ят-

ники Т. Шевченку та П. Целану, Емінеску й Федьковичу.. Українське та європейське сформували одну нерозривну матрицю, амальгаму духовного відродження українського краю з європейським соціокультурним мотто. У місті співіснують православні церкви, греко-католицькі та римо-католицькі костели, синагога. Все як у “нормальному” європейському місті — як у Відні чи Дюссельдорфі.

Можливо, для когось Буковина видається маленьким регіоном, загубленим у світі карпатських смerek та буків. А насправді Чернівці — це регіон духу, українська земля, яка показує, наскільки питомим для українців є європейський складник. Формуючи концепцію власної історичної ідентичності та національного менталітету, ми не маємо забувати, що карпатський світ — це чи не найбагатший регіон України з надзвичайно розгалуженою мережею діалектів. А як переконують фахові мовознавці, саме регіони, де представлено найбільше діалектів, можна зарахувати до найдавніших, які дали поштовх до розвитку мови й держави. Буковина — старовинний

край, який пам’ятає і культуру Київської Русі, і часи Австро-Угорської імперії.

Звичайно, доводиться констатувати, що засилия російської мови в радянський час спричинилося до засмічення української мови і в цьому регіоні. Вже від перших кроків на чернівецькому вокзалі відчуваеш, що й тут має місце суржикізація, і тут наявна спотворена українська мова. В такому разі проведення мовного конкурсу, спрямованого на вивчення державної української мови, — обов’язкова умова соціального одужання суспільства. Мова, як ми знаємо, не вицерпується комунікаційною функцією. Вона виконує також емотивну (встановлення зв’язків і контактів), емоційно-експресивну функції. Грамотна мова — ознака культурності нації. Представники різних національних меншин, безперечно, можуть посприяти рідною мовою, але за умови поваги до мови тієї землі, де вони мешкають сьогодні. Для європейця існує три Батьківщини: його маленький світ (скажімо, умовно це “Ітака”), світ його країни та загальноєвропейський простір. І сила Європи — в розмаїтті світоглядів і культур, за умови, що всі представники відчують повагу до титульної мови тієї землі, де вони перебувають. Інакше б європейці автоматично потрапили в категорію “варварів”. А варварство, на жаль, історично асоціюється з представниками Сходу, зокрема зі слов’янських територій. Чернівці могли б стати тим брендом українського світу, в якому збережено європейські категорії соціальної комунікації. Лише Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича — окраса вітчизняної освіти. Для себе цей університет я одразу порівняв із британським Кембриджським університетом. На архітектурному рівні перебігів надзвичайно багато. На території резиденції університету є Храм Трьох Святителів та Богословсько-теологічний факультет. Одне слово, це справжній український Кембридж. Незабаром, можливо, Чернівецький університет ім. Ю. Федьковича офіційно буде визнано об’єктом європейської культурної спадщини в ЮНЕСКО, а це дасть можливість здобути додатковий фінансовий ресурс для підтримки університету в належному стані.

Проте Чернівці славляться не лише потужним університетом. Навіть на перший погляд звичайний середній навчальний заклад, де відбувався фінальний етап Конкурсу — гімназія № 5 (серед найвідоміших випускниць гімназії — письменниці Ірина Вільде та Марія Матіос), є насправді взірцевим, і не лише для буковинських шкіл, а й для всієї України. Біологічно-хімічному кабінету в

цій гімназії міг би позаздрити біологічний факультет будь-якого українського університету. Хімічна лабораторія містить усі реактиви й науково-методичні матеріали, необхідні для дослідницької роботи учнів. Сьогодні далеко не кожна школа може похвалитися наявністю настільки модерного кабінету хімії та біології, оформленого за всіма сучасними світовими стандартами (кабінет біології — справжня “зелена кімната”, яка сприяє навчанню й засвоєнню матеріалу навіть завдяки своєму кольоровому оформленню). Що й казати про спортивне оснащення гімназії № 5, яка має спортивні зали для малят, величезну спортивну залу для школярів (такій залі знову ж таки позаздрить будь-який університет). Навчання в гімназії № 5 м. Чернівців також особливе — воно поєднує різні виховні моделі, беручи до уваги особливості темпераменту та психології учнів.

Звичайно, фінальний етап Конкурсу не відбувся б без позитивного налаштування господарів освітнього простору на Буковині. Коли восени 2010 року Україною прокотилася хвиля дискусій, чи житиме Конкурс надалі (без фінансової підтримки Міносвіти), — в Чернівецькій області деякі вчителі писали статті-звернення на захист Конкурсу, відвойовуючи улюблений Конкурс і оберігаючи його подальшу долю. Зрештою, 29 січня захід відбувся на найвищому організаційному рівні. Звичайно, Конкурс імені Петра Яцика підтримало Головне управління освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації зокрема його начальник Михайло Йозефович Бауер. Також “охоронцями” Конкурсу стали Світлана Тодорюк, методист української мови і літератури Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, представники Чернівецької філії Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС, Лариса Бережан — представник Ліги українських меценатів у Чернівцях, заступник голови Оргкомітету конкурсу в Чернівцях, к.філ.н., доцент кафедри української літератури Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, багато інших організаторів, членів оргкомітету та журі. Серед людей, без яких не відбулося б конкурсу імені П. Яцика в Чернівцях, можна назвати й відомого мовознавця, професора Ніну Гуйванюк, завідувачку кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича.

Видається, що Буковина й Чернівці — потужний інтелектуально-духовний центр України, який ми для себе поки що так і не відкрили. Можливо, якісь імпульси мають йти зсередини. Ця проблема “географічної самотності” й “бар’єрів” певною мірою заторкує весь комплекс карпатських регіонів. Тут наука представлена на вкрай високому рівні, проте не завжди читачі з інших регіонів і навіть зі столиці мають змогу придбати праці місцевих дослідників. Чернівці — не лише рекреаційний центр, а й місто високої європейської культури. Переконалий, що з часом це місто могло б позмагатися за статус книжкової столиці світу, оскільки лише його літературні здобутки (а це і О. Кобилянська, і Г. Дроздовський, й Ірина Вільде, і М. Івасюк тощо) вражають. І головне — Чернівці тримають статус міста, в якому знання кількох мов є запорукою освіченості та шляхетності, водночас українська мова тут не “фактор відчуження”, а простір інтелектуального єднання. А в наш час самотніх голосів це найважливіше.

ІДЕЯ ПЕТРА ЯЦИКА МАЄ МАЙБУТНЄ

Наталія САВЧУК,
член правління обласної
організації Всеукраїнського
об’єднання “Просвіта”
ім. Т. Г. Шевченка

Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика на Рівненщині, як і в усій Україні, проводився водинадцятье. Попри всі перипетії щодо цього конкурсу, в Управлінні освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації нікому і на гадку не спадало його відняти або замінювати. Насамперед тому, що чутки про заміну цього конкурсу на інший обурили і потенційних конкурсанти, і їхніх учителів. До Управління було стільки дзвінків, що врешті прийняли рішення провести конкурс на місцевому рівні за умови, якщо не буде оголошено Міжнародний.

Проте завдяки сподвижницькій діяльності Ліги українських меценатів в особі Михайла Слабошпицького та Володимира Загорія XI Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика відбувся.

29 січня 2011 року 39 переможців обласного етапу конкурсу з’їхалися в Рівне, щоб виконати завдання заключного етапу. Представником від Ліги на конкурсі була Лідія Рибенко, письменниця, голова Рівненської обласної організації Національної спілки письменників України, яка спільно з оргкомітетом забезпечила проведення конкурсу згідно з вимогами відповідного положення.

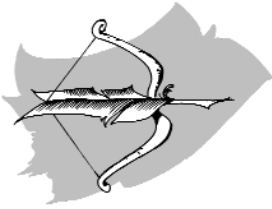
Цього дня було нагороджено переможців обласного етапу конкурсу.

Про те, що Міжнародний конкурс з української мови, започаткований одинадцять років тому меценатом Петром Яциком, актуальний і нині, свідчить присутність на урочистостях першого заступника голови Рівненської обласної ради Михайла Кривка. Він радо відгукнувся на запрошення начальника Управління освіти і науки облдержадміністрації Івана Ветрова.

Переможцям конкурсу було вручено дипломи Ліги українських меценатів та Управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, книжки та грошові винагороди. Учителів і викладачів, які підготували переможців, відзначили грамотами Управління освіти і науки та вручили подарунки.

До проведення конкурсу та нагородження переможців активно долучилися Рівненське міське та обласне об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Інтерес учнівської та студентської молоді до конкурсу Петра Яцика свідчить про те, що він має майбутнє. Учні, студенти, їхні наставники, батьки та організатори конкурсу сподіваються на хороші результати на заключному етапі та висловлюють побажання, щоб XII Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика стартував на Рівненщині.

“Моральні потреби пастви в Росії турбують Московський Патріархат значно менше, ніж побудова “русского міра” на споконвічних українських землях”.

ДЕСЯТИННУ ЦЕРКВУ — МОСКОВСЬКИМ НАЩАДКАМ БАТИЯ?

— *Пане Олександр, нагадайте історію нашої першої християнської святині — Десятинної церкви Києва, спорудженої одразу після хрещення Русі.*

— Десятинна церква була зведена Великим Київським князем Володимиром у 989—996 роках. На її побудову Володимир Великий виділив десяту частину доходів держави.

У церкві були поховані сам Володимир зі своєю дружиною візантійською принцесою Анною. Там же зберігалися мощі княгині Ольги, перенесені туди Володимиром. Десятинна була колосальним храмом для всієї Східної Європи, церкви якої на той час були розміром із кімнату.

Десятинна церква пережила чимало. 1169 року військо, спрямоване на Київ суздальським князем Андрієм Боголюбським, розграбувало Десятинну, а також Софію, підпало Печерський монастир, інші церкви. За словами російського історика Ключевського, це був “перший великорос, який вийшов на історичну арену”. За чотири роки, 1173 року, князі Русі під Вишгородом завдали суздальцям вирішальної поразки.

До 1240 року Десятинна церква слугувала усипальницею для найвидатніших князів. Із весни 1240 року кияни під керівництвом тисяцького Дмитра почали підготовку до опору очікуваному нападу монгольських завойовників. (Тисяцьким називався намісник князя, який очолював військове ополчення міста й околиць, так звану тисячу, і виконував функції судової та виконавчої влади в місті.)

Восени місто було взято в облогу. Киянам вдалося відбити кілька штурмів. Монголи використовували в облозі міст пороки — тарани для руйнування стін. Біля Лядських воріт монгольські пороки знесли дерев’яні укріплення, встановлені на вершині валу. Під час бою було поранено воєводу Дмитра. Оборонці змушені були відійти на Старокиївську гору та використовувати для оборони старі вали “міста Володимира”. На вулицях Києва й у садибах точилися запеклі бої.

На Старокиївській горі було зроблено нове укріплення навколо Десятинної церкви. Туди ж масово відступила решта цивільного населення міста. Люди збіглися на хори кам’яної Десятинної церкви. Однак стіни церкви не витримали ударів монгольських стінобитних машин і завалилися. Останнє укріплення киян було взято ворогом. У Десятинній церкві монголи захопили в полон пораненого воєводу Дмитра. Через його хоробрість хан Батий залишив йому життя.

Воєводу Дмитра призначив у Київ князь Данило Галицький. Навіть після монголо-татарського нашествия, як пише посол Папи Римського до монгольського хана Плано Карпіні, кияни в 1245-му вважали своїми князями Данила Галицького та його брата Василька, а мешканці територій від Волині до Києва вказували шану послам цих князів.

Усе своє життя Данило Галицький присвятив боротьбі з монголо-татарами. Орда в цей час перебувала в zenіті своєї могутності. Монгольська держава контролювала землі від Кореї й Південного Китаю, Ірану й Малої Азії до Центральної Європи. Жодна інша держава не наважувалася кидати виклик Орді. Лише Данило Галицький і його держава

Інформація про те, що на місці Десятинної церкви Києва, найдавнішої християнської святині Київської Русі, буде збудовано храм Московського Патріархату, з’явилася ще кілька місяців тому. Втім, у листопаді під час одного з “круглих столів” (див. публікацію “Музеї з Лаври не виселять. Поки що...” у “Слові Просвіти”, ч. 46 за 2010 р.) заступник міністра культури і туризму Тимофій Кохан запевнив, що це чутки, лише одна з пропозицій щодо подальшої долі Десятинної. А остаточно влада рішення ще не ухвалила: чи віддавати цю територію під будівництво храму якоїсь конфесії, чи відновити Десятинну в первісному вигляді й зробити тут музей, чи взагалі законсервувати руїни як музейний об’єкт. Питання, мовляв, розглядається.

І раптом виявляється, що питання вже “розглянуто”, подальшу долю Десятинної вирішено. Головний архітектор Києва Сергій Целовальник повідомив, що у відповідь на звернення УПЦ Московського Патріархату “пропонується створити платформу, під якою археологи змогли б проводити розкопки і де буде засновано музей, а безпосередньо на платформі побудувати церкву. Але це буде будівництво нового храму, а не відтворення Десятинної церкви”.

Наш співбесідник — молодий, але вже досить відомий дослідник, кандидат історичних наук Олександр ПАЛІЙ. Не так давно він працював у Дипломатичній академії при Міністерстві закордонних справ України. Але нова влада звільнила його, як і багатьох фахівців. Очевидно, погляди молодого історика, а також його активна громадська діяльність не подобаються владі.

почали боротьбу з монголо-татарами за століття до того, як інші країни тільки всерйоз задумувалися над такою можливістю.

— *У цей же час невеличка Москва, заснована за сто з лишком років до того сином Київського князя, була слухняним васалом Орди.*

— Та Москва, яка нині керує Московським Патріархатом. Який стосунок Московський Патріархат може мати до церкви, збудованої за півтора століття до першої згадки про Москву й за три століття до зародження мінімальної московської державності? Питання риторичне. Тим більше, якщо згадати, що упродовж Середньовіччя Москва була васалом держав, що вийшли з Монгольської імперії, та виплачувала данину Криму аж до початку XVIII століття.

Московське князівство виникло лише 1277 року. Політика володимиро-суздальських, а згодом і московських князів у відносинах з Ордою полягала в тому, щоб виявляти максимальної лояльності до ординських ханів, боротьбою зі спробами повстань забезпечити собі владу та право збирати данину й відсилати її в Орду.

У той час як Данило Галицький будував фортеці та воював з ординським темником Куремсою, володимиро-суздальський князь Олександр Невський став названим сином руйнівника Києва (і Десятинної церкви!) хана Батия, сприяв розправі над власним братом Андрієм, а 1257 року жорстоко покарав тих мешканців Новгороду, які не хотіли проведення перепису й виплати монголо-татарам поголовної данини.

— *Схоже, нащадки Невського, які утвердилися на Московському столі, справді можуть вважатися спадкоємцями Орди?*

— Ідеологія євразійства, взята на озброєння нинішнім Кремлем, прямо стверджує, що Росія — спадкоємець Монгольської імперії. З цього погляду намір віддати саме Московському Патріархатові місце Десятинної церкви є особливо блюзнірським. Адже це не лише українська духовна святиня колосального значення, а й останній бастион опору киян монголо-татарській навалі.

— *Однак процес захоплення цієї святині московитами триває...*

— Ще 2005 року біля фундаменту Десятинної церкви на території музею було споруджено каплицю Московського Патріархату, слід відзначити, за потурання тодішньої “демократичної” влади. На прикладі Печерської та Почаївської лавр, а тепер і Десятинної церкви, простежується мета прозелітизму залежного від Кремля Московського Патріархату в Україні — “застовпити” собою місце найбільших святинь українців, щоб використати їх у політичних інтересах Москви. Або, у крайньому разі, ці святині дискредитувати, щоб вони не стали джерелом формування української солідарності. Це не що інше, як спроба не дати використати те колосальне моральне багатство, залишене предками, на благо української духовної (а отже, й політичної) єдності.

Моральні потреби пастви в Росії, яка входить до десятки найбільш криміналізованих держав світу, схоже, турбують Московський Патріархат значно менше, ніж побудова “русского міра” на споконвічних українських землях.

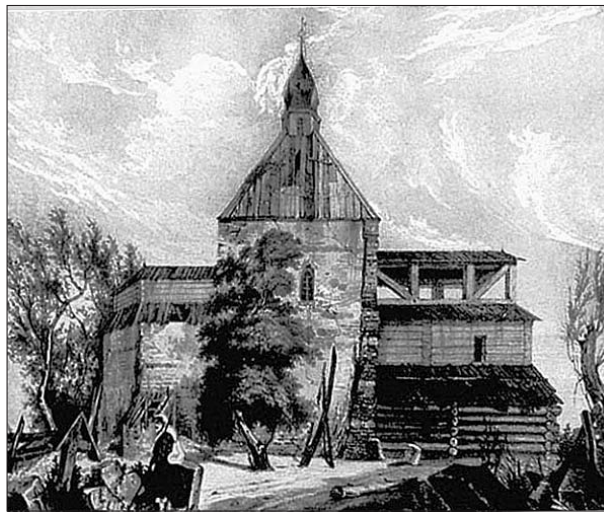
— *Це не перше зазіхання Московії на нашу святиню?*

— Десятинну церкву імперія вже “відновлювала” у 1828—1842 роках в імперському московському стилі, що не мав нічого спільного з первісною будовою. Парадокс: елементи шатрової монголо-татарської архітектури, засвоєної Московією, були змуровані на руїнах Десятинної церкви, знищеної монголо-татарами. Справа в тім, що ще 1801 року синод Російської Православної Церкви заборонив будівництво церков в українському стилі й запровадив норми будівництва церков у московському синодальному стилі. Не виключено, що таку ж споруду хочуть звести на місці Десятинної церкви, аби підняти старовинну Київську архітектуру “новоделом” “русского міра”.

Хоча для відтворення Десятинної церкви з точністю на більш як 90 відсотків є всі умови: збере-

жений фундамент, старовинні малюнки XVII століття та численні аналогічні церкви кінця X століття візантійської доби, що збереглися у Греції, Болгарії, Туреччині, Кіпрі, Сирії та Йорданії. Але, за словами київського архітектора, чомусь планується будівництво нового храму, а не відтворення Десятинної церкви.

Рішення влади надати перевагу одній конфесії не лише безглузде, адже є елементарний факт: храм був релігійним центром Київської держави ще тоді, коли не лише Московської Церкви, а й Москви не існувало. Це ще й відверта дискримінація за релігійною ознакою. Адже, за всіма наявними соціологічними опитуваннями, кількість вірян Київського Патріархату в Україні більша за кількість вірян Московського. Київський Патріархат ще 2004 року заявив про свій намір отримати право на відтворення Десятинної церкви. Тому

Малюнок Петра Могили

рішення влади провокує вкрай серйозний міжконфесійний конфлікт у серці столиці.

Що ж до опитувань стосовно Києва, то ситуація ще більш разюча. За даними опитування, проведеного фондом “Демократичні ініціативи” та Київським міжнародним інститутом соціології, більше половини (50,3 %) киян заявляли про належність до УПЦ КП, тоді як із УПЦ МП асоціюють себе майже в п’ять разів менше (8,8 %) киян. Навіть за даними російської компанії ФОМ-Україна, кількість вірян Київського

Патріархату в Києві майже в три рази перевищує кількість вірян Московського Патріархату. Чому ж тоді українська святиня має перейти Московському Патріархатові? Бо в Україні досі іноземне “іго”?

Представники Московської Патріархії заявляють, що вони швидко вирішують усі питання щодо будівництва свого храму. За потурання влади. Це недопустимо. Категорично. Тим більше, йдеться про УПЦ МП, релігійну меншість в Україні.

— *Яка Ваша пропозиція щодо подальшої долі залишків Десятинної?*

— На моє переконання, все-таки необхідно відбудувати церкву. Але, можливо, трохи більшого розміру, щоб не пошкодити фундаменту старої споруди. Цей відновлений храм треба віддати Київському Патріархатові як найбільшій Церкві столиці. Або спершу розмістити тут Музей Київської Русі, а в подальшому, після об’єднання українських церков, передати храм цій об’єднаній Українській Церкві.

— *Пане Олександр, Ви автор десятків цікавих публікацій, особливо з історії Київської Русі, книги “Ключ до історії України” (2005). І ось щойно видали “Історію України”, посібник для студентів і викладачів загальноосвітніх шкіл. Але ж зараз відбуваються гострі дебати щодо концепції викладання історії, написання підручників.*

— Насправді, все дуже просто, якщо не брехати, якщо ми пишемо так, як все відбувалося, вивчаємо всі джерела, підходимо до історії, не як до ідеології, а як до факту. А от Табачник хоче, з одного боку, написати підручник, вигідний Росії, а з іншого — намагається не бути повним блязем, троглодитом брежнєвських часів.

Джерел з української історії у світі колосальна кількість. Величезний масив матеріалів у Стамбулі, і його майже не досліджували, також дуже багато матеріалу в Польщі, Швеції. У нас, на жаль, багато чого просто згоріло, навмисно спалювалося за царату. За Петра I і Катерини II були дві великі пожежі — у Печерському і Межигірському монастирях, коли наші архіви навмисно підпалили.

Утім, навіть наявного матеріалу вистачить, щоб писати правдиву історію України. Про

Україну ще зі скіфських часів знали у світі, в Італії, Греції. Тоді як про Німеччину, Англію тих часів у світі майже нічого не знали. Тому потрібно відштовхуватися від фактів і говорити з точки зору українського народу. Це те, що творить будь-який народ. Візьміть постать Петра I. Для нас це нищитель України, для росіян — великий реформатор. Український народ, як і будь-який інший, має право на власну історію.

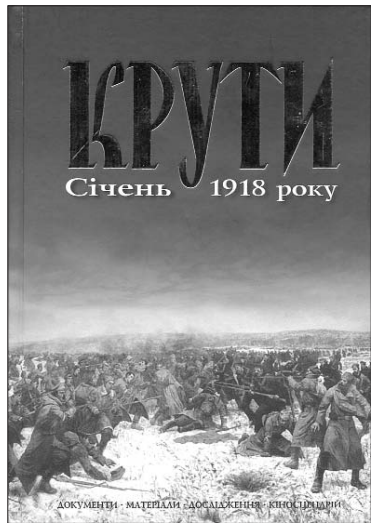
Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Євген БУКЕТ

Два роки тому поява цієї книжки стала знаковою подією. Тоді вона була надрукована три тисячним накладом Видавничим центром “Просвіта” за програмою “Українська книга”. Крутяни та їхній подвиг давно вже стали одним із символів української незалежності, тож попит на літературу, присвячену цій історичній добі, значний. Наклад розійшовся майже блискавично — перевидання було лише справою часу. “Ніхто тільки не сподівався, що це відбудеться так швидко”, — зауважив під час презентації упорядник книжки, почесний голова історико-культурологічного товариства “Герої Крут”, народний артист України Ярослав Гаврилюк. Без сумніву, він, за підтримки голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павла Мовчана та Видавничого центру “Просвіта”, зробив велику справу, подарувавши читачам друге видання книги “Крути. Січень 1918 року”. Це фундаментальне зібрання документів, матеріалів, досліджень, спогадів про подвиг молодих захисників Української держави, борців за

НА ВШАНУВАННЯ ПОДВИГУ ДОБРОВОЛЬЦІВ

Із нагоди чергових роковин Крутянської трагедії Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка презентувало друге (виправлене і доповнене) видання книги “Крути. Січень 1918 року”.

незалежність стане окрасою будь-якої книгозбірні.

Друге видання цінне також доповненнями, які були зібрані вже після того, як книжка вперше побачила світ. Нові архівні відомості зібрав голова редакційної

колегії — доктор історичних наук, лауреат Шевченківської премії Сергій Білокінь. У них ідеться про маловідому “Глухівську трагедію”, яка відбулася майже в той же час, що й Крутянська. Директор ВЦ “Просвіта” Василь Клічак, який вів презентацію, що відбулася 28 січня в Київському міському Будинку вчителя, зачитав уривок із листа М. І. Тищенка з Дніпропетровщини до голови товариства “Герої Крут” Я. Гаврилюка, в якому розповів про спогади свого батька, котрий теж був у січні 1918 року в Крутах. Серед

доповнень є й інші матеріали мемуарного характеру, повідомлення про відкриття на Івано-Франківщині пам’ятника одному з учасників бою під Крутами, рецензії і відгуки на перше видання книги “Крути. Січень 1918 року”.

Привітали упорядника, видавців і гостей презентації Сергій Білокінь, Іван Драч, історик, куратор Музею Української Народної Республіки Олександр Кучерук, історик, обраний минулого року головою товариства “Герої Крут”, Олександр Надтока, співавтор кіносценарію “Крути” Василь Портяк, письменник Григорій Булах та інші науковці, письменники, громадські діячі. Надихала їх і пам’ять про славетну подію, і, безперечно, місце проведення презентації. Адже саме в будинку Центральної Ради (тепер — Будинку вчителя) на початку 1918 року записувалися у добровольчі загони на захист молодої української держави.

Попри те, що Крути вже 90 років бентежать національну пам’ять, не сходячи з вуст кількох поколінь мемуаристів, публіцистів, дослідників, політиків, поетів, пересічний український читач сьогодні все ще воліє знати більше про цю вражаючу своєю жертвовністю подію. Багато гостей презентації прийшли до Будинку вчителя заради того, щоб придбати книгу “Крути. Січень 1918 року”. На жаль, до зали принесли лише кілька сигнальних примірників, та й весь наклад призначений не для продажу, а розповсюджуватиметься через осередки товариств “Просвіта” і “Герої Крут”. Але натхненний успіхом упорядник Ярослав Гаврилюк уже мріє про чергове перевидання, можливо, й у двох книжках, щоб донести зібраний матеріал до широкого кола читачів. У цьому задумі він сподівається на продовження співпраці з “Просвітою”, допомогу меценатів. Упевнений, що будуть нові спогади, наукові дослідження, відкриття. Адже зв’язок поколінь не розірвано. Крути, незважаючи на жодні зміни влад, були і є для українців символом визвольних змагань.

фото Олесь Дмитренко

фото Олесь Дмитренко

КРУТИ

Якщо ти ще не клон, якщо ти ще живий, не зомбований і не зігнутий, — підними свою голову вище трави і хоч раз відсвяткуй свої Крути.

Відсвяткуй. Хоч це свято криваве й сумне і його панахиди віншують, хай по серцю тебе різоне, як багнет, те, що інші не бачать, нечують. Відсвяткуй. Вишиванку вдягати дарма — не до пісні тут, не до парад.

Де гвинтівки? набої? шинелі? — Нема! Знов, братове, спіткнулись об зраду.

Помайданили. Шлягери, феєрверк. Не дозріли до спільної мови. І зневірених нас сповивають у смерк вже табачники — як муравйови.

Та проте не зітліє все те, що було. І ми діждемо — проти навали щоб нащадки відважно повстали там, де триста, як скло, героїчно лягло...

Сергій ЦУШКО

КРУТЯНСЬКА ІКОНА БОЖОЇ МАТЕРІ — ЦЕ ЄДНАННЯ НЕБА І ЗЕМЛІ

Героїчний подвиг молодих українців під Крутами давно став символом мужності й любові до України. Однак не всі знають, що в іконостасі Свято-Покровської церкви, що на Подолі в Києві, є ікона “Крутянська Божої Матір”, яка єднає навколо себе вірних синів нашої держави, проливає заспокійливий бальзам на роз’ятрену душу.

Про створення ікони та її символіку розповідає настоятель Свято-Покровської церкви отець Володимир ЧЕРПАК.

— Владико Володимире, як з’явилася ідея створення ікони?

— Ідея увіковічнення у церкві мужнього вчинку дітей, що полягли під Крутами, виникла в мене давно. Ми разом із художником Феодосієм Гуменюком створили ікону всіх святих новомучеників землі української і присвятили її Крутянському бою. Художник використовував ті скупі архівні матеріали, які були нам доступні.

Працювали довго — я корегував роботу, а Феодосій Гуменюк малював так, як Господь послав йому на душу. Недарма говорять, що пензлем художника керує янгол.

— Що символізує ікона мучеників українських і намісна ікона Крутянської Божої Матері?

— Коли нависла загроза над Батьківщиною, діти, не маючи військової освіти, вийшли на її захист. Вони проявили такий патріотизм і відвагу, що гідні наслідування нашими сучасниками.

Божої Матір покриває все те зло, яке є на землі і до якого ми звикли, і яке ми, власне, заробили своїм беззаконням, своїми гріхами. Над усім цим стоїть любляча матір усього світу — Божої Матір.

Наші вороги кажуть, що ми “нарісowali Бандеру с Петлюрою”. Просто в художника була така мета: він відобразив змагання українського народу за свою незалежність, тому на іконі видно і жовто-блакитні знамена, і червоно-чорні.

На іконі всі живі — це утвердження того, що для Господа немає мертвих. Крутянська ікона Божої Матері — це єднання неба і землі, єднання земної і небесної України. На іконі видно, як янголи бла-

гословляють землю українську, це символ нашої незалежності й автокефалії нашої церкви.

Крутянська ікона Божої Матері вказує нам на те, що всі люди і всі народи однакові перед Богом, і не можна, щоб один народ пригнічував іншого.

— Як сприймають ікону парафіяни?

— Я дуже люблю цю ікону, бо вона мене заспокоює, коли на душі тяжко. Мої парафіяни кажуть, що коли їм зовсім погано, вони приходять до церкви, моляться і отримують допомогу від Божої Матері і від тих юнаків, які загинули під Крутами. Деяким навіть ввижається, що ікона починає мироточити.

Часто спостерігаю, що до ікони підходить багато молодих, які широко моляться. Від ікони “Крутянська Божої Матір” іде благодать, хоч вона новоявлена і написана нашим сучасником.

Спілкувалася **Наталія АНТОНЮК**

● НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

— До Вас справжнє визнання прийшло після трилогії “Джури козака Швайки”, яка побачила світ у дитячому видавництві “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”. Зізнаюся щиро: прочитала всі три книжки “Джурів...” із великим інтересом, сама собі дивуючись, адже давно вийшла з дитячого віку. Не було за мого дитинства таких книжок з історії українського козацтва, просто не могли вони з відомих причин з’явитися на світ. Знаю, що й шлях цієї трилогії до читача був непростим. Як Вам довелося стати письменником внутрішньої еміграції?

— Це дуже довга, хоча й надзвичайно типова історія. Десь 1969 року я потрапив до закритого листа ЦК КПУ як ідейно незрілий молодий поет; два роки потому колега-письменник написав листа до КДБ, обкому партії та до письменницької організації, в якому сигналізував: “На Одеському областному радіо засела група українських буржуазних націоналістів во главе с самым оголтелым из них Владимиром Рутківським”. Врятував Борис Олійник. “Старий, — сказав він, — тобі треба шезнути на два-три роки, аби про тебе забули...” — і допоміг поза конкурсом вступити на московські вищі літературні курси. Однак такі речі тодішні ідеологи не забували, тож це не дуже допомогло. Перед тими, хто не хотів прислужувати, було три шляхи: боротися з режимом і потрапити за ґрати, спитися і передчасно піти у кращі світи чи безнадійно писати в шухляду. Спочатку я обрав

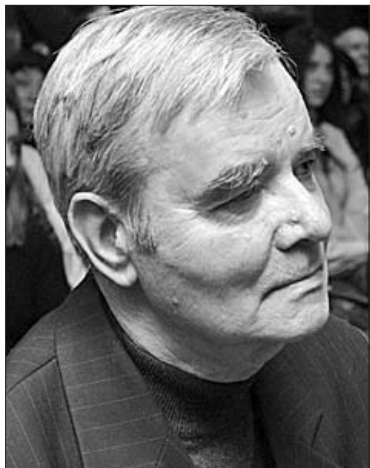

другий шлях, потім, злякавшись, що він може призвести до першого, різко звернув на третій.

— Із чого почалося повернення до українського читача?

— А я ніколи й не відвертався від нього. Навіть тоді, коли мені відмовили у виданні моїх книжок. Слава Богові, мені вистачило кебети не робити з цього довічної трагедії, а самотужки перекласти тексти російською мовою і повезти їх до Москви. І там їх видали. Тоді я, повернувшись з тими книжками до Києва, ляснув ними об редакторський стіл: “Ось, ті твори, що ви відкинули їх як ідейно і художньо недосконалі, побачили світ у московському видавництві. Тож на якій підставі ви відмовляєте мені?” Редактор, нині вже покійний, погортав їх і сказав: “То в чому ж справа? От зараз я покличу хлопців-перекладачів і вони негайно...” — “Не треба перекладачів, — відрізав я. — Ці книжки були перекладені з укра-

ВІДРЯДЖЕННЯ В ДИТИНСТВО

їнської і я лише вніс необхідні правки, зроблені московськими редакторами”. Словом, найшла коса на камінь. І замість 1983-го чи 1984 року мої казкові повісті “Гості на мітлі” побачили світ лише 1987-го.

— Можливо, вже й набив оскомину цей вислів Антуана де Сент-Екзюпері про те, що “всі дорослі колись були дітьми, тільки мало хто з них про це пам’ятає”, — однак він вельми правдивий. Чи можете сказати, що належите до цієї щасливої меншості? Як часто повертається у свою першу пам’ять, наскільки з нею пов’язані, якими епізодами вона залишилася з Вами? Пам’ятаєте улюблені книжки свого дитинства?

— Не розумію, чому цей вислів може набити оскомину. Для мене він такий же природний, як і звичка вітатися. Перша пам’ять... Про неї я вже написав повість “Потерчата”. А от щодо книжок, то для нас, учительської родини, вони були такою звичною річчю, як хліб і вода. Першою книжкою, звісно, був “Кобзар”. Потім — “Оцеол” Майн-Ріда, “Дуже добре” Копиленка, “Десну перейшли батальйони” Десняка, “Ляхтак” і “Шхуна “Колумб” Трубляїні. Як кожна дитина війни, я любив перечитувати батальйонні сцени. А ще якось мені до рук потрапила книжка без початку і кінця, в якій йшлося про відьом. Із того часу казкова й історична тематика стали тими двома крилами, які й досі тримають мене в літературі.

— Що спонукало Вас до теми українського козацтва на його першопочатках?

— Кожен українець знає, хто такі Богдан Хмельницький, Іван Виговський, Іван Сірко — себто козацькі маршали та генерали. А от чи знаємо, як звали тих, хто стояв біля витоків такого всесвітньо-історичного явища як козацтво? Більш того — якими ці люди були в дитинстві? Я хотів показати, як наші прашури билися з ворогом, як вони вміли пристосовуватися до явищ природи. Так уміло, що самі ставали її явищем... Це було нескладно. Адже я родом із тієї землі, де це козацтво і починалося. Зізнаюся, до цього мені не писалося так легко і, коли дозволено так сказати, весело. Я ніби на цілий рік отримав відрядження у своє дитинство з його мандрівками лісами та плавнями, з його човнами-плоскодонками, з розповідями про вовкулаків і всіляку іншу чортівню.

— Я натрапила у публікаціях на таку думку: мовляв, у “Джурах козака Швайки” так і не відбулося довгоочікуваного перетворення Швайки у вовкулака — просто, як виявилось, козакам допомагали звичайні приручені вовки. А на очікуванні цього перетворення трималася ж вся інтрига твору. Таке

Цими днями Комітет із присудження Шевченківської премії вирішує доленосне питання — кому з найталановитіших цього року судилося високе звання лауреата. Володимир РУТКІВСЬКИЙ — один із претендентів. Його “Джури козака Швайки” вже встигли стати для українських дітей найулюбленішим бестселером.

фентезі на реальній основі лише викликає розчарування читача. Мовляв, не вийшло української поттеріади.

— І Ви так вважаєте?

— Я так не вважаю. Це думка дорослого критика. Мені ж цікаво, а як сприймають діти? Що вони пишуть Вам у своїх листах?

— Не розумію, звідкіля ті критики взяли, що я збирався написати саме фентезі? Ні, задум у мене був більш значний — явити реальні витоки цього незвичайного явища, показати, що наші прашури-козаки досягли в бойових мистецтвах такого рівня, якого навіть міфи не в змозі осягнути. Та що там міфи! Навіть ми, їхні невдячні й ледачі до своєї долі нащадки, в чийй крові ще мали б жити козацькі гени, спромоглися хіба що назвати бойове мистецтво наших прашурів характерництвом. Для мене дивним є не вміння наших предків боронитися відчайдушно й винахідливо, а те, що ми, для яких гіпноз і так звані східні єдиноборства є явищем звичним, взяли на себе невдячне право відмовити нашим предкам у праві на володіння цим мистецтвом. Що ж до того, вийшла в мене чи не вийшла українська поттеріада... Мені навіть намагалися довести, що це наслідування Поттера. Однак першу книжку “Джур...” я закінчив ще 1992-го й опублікував у журналі “Однокласник” 1995 року, а перша книжка Поттеріади побачила світ лише 1997-го! Тож про яке наслідування йдеться? Ні, мої “Джури...” вирости на нашому багатостраждальному національному ґрунті.

Щодо вовкулацтва, яким я нібито не скористався, то навіщо це мені? Давайце-но запитаетмо першого ліпшого хлопця, що йому більше до вподоби: бути вовкулакою і бігати самотньо степом, чи мати поряд такого сильного і вірного бойового побратима, як могутній вовк? На моїх зустрічах із дітьми всі майже одностайно голосували за другий варіант. І я радий із того, що й серед критиків чимало таких, хто поділяє мою думку. Серед них — Наталя Марченко і Тетяна Щербаченко, які перехопили на себе більшість критичних стріл, спрямованих на “Джурів...”

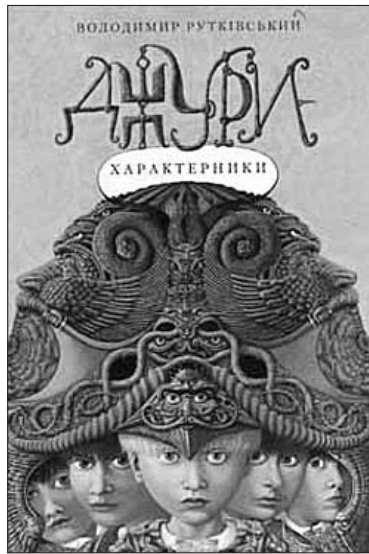
— “Джури козака Швайки” вийшли у видавництві “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, в якому кожен письменник має за честь видавати книжки, а художник — ілюструвати їх. Як Вам працювалося з таким прискіпливим видавцем, як Іван Малкович?

— Це Іван Антонович прискіплива людина? Такого фантазера та вигадника ще пошукати! На мою думку, Іван Антонович міг би посісти найвищі щаблі суспільної ієрархії, проте він обрав найбезнадійніший суспільний сегмент і підняв його на європейський рівень. Усе ж ви маєте рацію: попри свою рафіновану інте-

лігентність, Іван Антонович — надзвичайно фаховий і вимогливий видавець. Від нього не сховатися щонайменший гандж. Я знаю, з яким жахом чекають на його появу книгодрукарі. Для нього не існує дрібниць — ні в деталях, ні в концепції твору. І я дуже радий, що наші погляди на дитячу літературу як на найважливіший складник у вихованні нового українського покоління повністю збігаються. А ще я вдячний йому за те, що він таки умовив мене написати другу і третю книжки “Джури козака Швайки”. Хоча я вагався, бо кожен автор знає, як це важко — писати продовження після того, коли повністю виклався в попередньому творі.

— Перед трилогією “Джури козака Швайки” була повість “Сторожова застава”, яка мені бачиться як проміжна ланка у Вашому творчому становленні. Однак вона цікава вже тим, що зриває завісу з великодержавних міфів про “російських” богатирів, зокрема Іллю Муромця. Якими, так би мовити, історичними аргументами Ви керувалися у цьому питанні?

— Намір написати про українського — саме українського! — богатиря Іллю Муромця виник чи не в шкільні роки, коли я довідався, що цей славетний чоловік похований у Києво-Печерській лаврі. Ще тоді подумалося: чому ж його вважають російським богатирем, якщо бився він на українській землі й похований у ній? Проте приступати до цієї теми тривалий час не міг, бо в наших національних джерелах не знаходив вагомих свідчень щодо його українського походження. Зробити це вдалося лише в середині 1980-х, завдяки дослідженням російських фахівців. Дехто з них навіть згадував місце народження Муромця — чи то з Волині, чи то з Чернігівщини. Вони навіть допускали, що Ілля може бути не лише Муромцем, а й Муровцем, чи Муровлянином. Це відкриття і змусило мене негайно сісти за робочий стіл. І десь 1986 року закінчив повість. І хоч зараз її називають найкращим українським детективом, вона побачила світ лише через 15 років, та й то моїм коштом. На черзі її перевидання. До речі, тут я знову не можу не згадати Івана Малковича.

Він сам запропонував мені перевидати цю повість ще років зо два тому. Уже й текст був відредагований, і той же неймовірний Максим Паленко зробив пречудові ілюстрації до них. Словом, залишилося тільки все це відвезти до друкарні. І тут Іван Антонович раптом зупинив видавничий процес. Усе та ж його надзвичайна вимогливість — мовляв, до “Джур

козака Швайки” “Сторожова застава” і справді була цікавою, а тепер, після них, має дещо... легковажний вигляд. Треба, зберігаючи основні сюжетні лінії, додати нові розділи, в яких постать Іллі Муровця сягала б розмірів справді історичного велета. Спочатку я вагався, бо ж запитайте будь-якого кравця, як то перелицьовувати, проте нині це перелицьовання практично добігає кінця і є надія, що цього року з українським богатирем Іллею Муровцем юний — та й не дуже юний — читач таки зустрінеться.

— Що думаєте про ілюстрування Ваших книжок Максимом Паленком?

— Я щасливий, що доля звела мене з таким митцем. Дивуюся його уяві й умінню бачити буденні речі так, як їх ще ніхто не бачив. Його малюнки — то своєрідна книжка в книжці, яка не лише ілюструє основну думку твору, а й збагачує її.

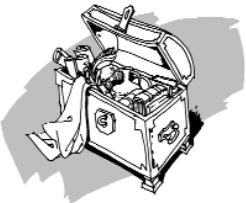
— Володимире Григоровичу, як Вам, “оголтелому націоналісту”, сьогодні живеться в космополітичній Одесі? Яка тут нині ситуація з українськими книжками?

— Я не з тих, хто полюбляє скаргитися, проте мушу сказати: таких жахливих для української книжки часів в Одесі ще не було. Це принципове місто: якщо не читаю й не дивлюся нічого українського, то це стосується й решти речей. Виняток — мильні серіали і ток-шоу, які нічого не дають ні розумові, ні серцю. На мою думку, у цьому сенсі Одеса скочується до рівня райцентру. Недарма ж колись славетний футбольний клуб “Чорноморець” і овідіопольський “Дністер” сьогодні змагаються в одній провінційній лізі. На місцевих телеекранах — лише місцеві новини під рубрикою “Культура” — одноманітне завивання місцевої попси, а про справді знакові події, що сталися в інших регіонах чи столиці, не почуєш. Сьогодні самовдоволене розглядання власного пупа подається як успіх. Стараннями наших владців Одеса дедалі більше замикається в собі.

— Ви якось сказали, що премію Лесі Українки дискредитовано і треба було б створити нову премію з літератури для дітей та юнацтва. Як повернути престижність цієї премії?

— Лише за тієї умови, що до журі із присудження премії увійдуть компетентні та об’єктивні люди, а сама премія стане нагородою за конкретні здобутки, а не за вміння прислужувати владі. Встановлення нових премій можна лише вітати, бо вони стимулюватимуть письменників до написання нових високохудожніх творів.

Розмовляла
Марія КУЧЕРЕНКО

Надія КИР'ЯН

Народною кулінарією здавна цікавилися дослідники культурної спадщини та побуту українців. У XIX — на початку XX ст. українську кухню описали М. Маркевич, П. Чубинський, Хв. Вовк, В. Гнатюк та ін.

Цінні відомості про харчування українців містилися в деяких статтях, написаних за першою етнографічною програмою Російського географічного товариства, створеного 1845 року. Серед них праця Акіма Канієвського, опублікована 1855 р. в “Полтавских губернских ведомостях” “Несколько заметок о народной пище в Золотоношском уезде”.

Подібні матеріали друкували етнографічні та літературно-історичні журнали “Этнографическое обозрение”, “Живая старина”, “Киевская Старина”, “Киевские губернские ведомости”, “Сборник Херсонского земства”, “Полтавские губернские ведомости”, різні газети тощо. Проте етнографи XIX ст. залишили тільки окремі розвідки про народну кулінарію, жодної узагальнюючої праці не було.

Першою обсяговою кулінарною книжкою, де зібрано тисячу рецептів національної кухні з різних районів України, використано матеріали попередніх дослідників, була робота З. Клиновецької “Страви й напитки на Україні” (Київ—Львів, 1913). Загалом кількість тогочасних праць, присвячених харчуванню українців, незначна.

Пізніше, у 1960—70-х роках вийшли збірки кулінарних рецептів “Українські страви” (Київ, 1960), “Українська кухня” (Київ, 1974), “Сучасна українська кухня” (Київ, 1974), дослідження Л. Артюх “Українська народна кулінарія” (Київ, 1977), “Українська стародавня кухня” (упорядник Т. Шпаковська), (Київ, 1993). 2006 року у видавництві “Балтія-друк” вийшла книжка “Традиційна українська кухня в народному календарі”, де подано близько 300 рецептів від XVIII ст. до наших днів. Її автор — Лідія Федорівна Артюх, провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики й етнології ім. М. Рильського Національної академії наук України, кандидат історичних наук.

Однак кулінарне мистецтво українців таке розмаїте, що дослідники мають широке поле для діяльності. У кожному районі, містечку чи селі — свої рецепти й секрети. Навіть найпоширеніші страви — борщ, вареники, голубці, випічка, напої тощо у кожній місцевості, навіть у кожній господині — чимось відрізняються.

Відомий краєзнавець, журналіст Микола Савчук у книжці “З кулінарного минулого Коломиїщини” (МПП “Талія”, 2010) пише: “Найменш дослідженою цариною місцевого краєзнавства залишається побут наших предків, зокрема й кулінарні традиції сіл, містечок і міст. Інфор-

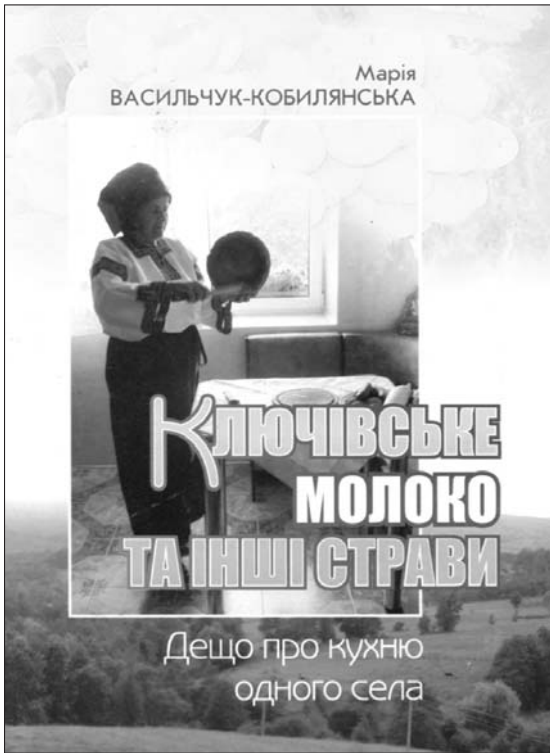
ІЗ КУЛІНАРНИХ СЕКРЕТІВ МАРІЇ ВАСИЛЬЧУК

мацію щодо того, чим харчувалися в давнину, як називали страви й як їх готували, доводиться вибирати по крихті”. Їжа може бути і ліками, й отрутою. Оскільки нині через шкідливі домішки маємо багато проблем зі здоров'ям, відродження традиційної української кухні, здорового харчування дуже важливе. Низький уклін людям, які беруться за цю вкрай потрібну справу, записують кулінарні традиції своєї місцевості.

2010 року в Коломиї вийшла книжка Марії Васильчук-Кобилянської “Ключівське молоко та інші страви”. Марія Васильчук народилася у гуцульському селі Великому Ключеві, що за 12 кілометрів від Коломиї, 1945 року. Її мама й бабуся добре варили й пекли, як більшість місцевих газдинь. Від них навчилася й Марія. Закінчила вона Снятинський сільськогосподарський технікум, згодом — філологічний факультет Чернівецького університету. Її син Микола Васильчук — науковець, письменник, кандидат філологічних наук. Пані Марія тривалий час працювала за фахом — агрономом, вчителькою, бібліотекарем. Але приготування страв завжди було для неї не лише життєвою потребою, а й улюбленою справою. Тому вирішила врятувати від забуття давні рецепти Великого Ключева, дати їм нове життя. Ключівські страви смачні, поживні, нескладні у приготуванні, а найголовніше — необхідні складові майже завжди під рукою в кожній господині. У Великому Ключеві дуже популярні страви з молочних продуктів. “Цих складників не шкодують, — пише Микола Савчук, — і вже як варять білий борщ, то вливають у нього три літри сметани, або косярям нашвидкуруч газдиня приготує глибоку миску сметани з кришеними яйцями, і не знайдеш такого якісного й поживного харчу в жодному ресторані”. Широкої слави в краю здобуло ключівське молоко. Спробуйте його приготувати, а також деякі інші страви з кулінарного записника пані Марії.

КЛЮЧІВСЬКЕ МОЛОКО

Молоко процідити через три шари марлі, налити у п'ятилітрову каструлю. Закип'ятити й варити на дуже слабкому вогні, доки воно не стане трішечки коричневатим — праженим. Добре це робити в духовці або сільській печі, де молоко витримують дві-три години. Тоді на його поверхні утворюється товста пінка і жир. Моло-

ко охолодити до кімнатної температури, додати до нього склянку сметани; розмішати і залишити в теплому місці, щоб загусло і скисло. У молоко покласти сир невеликими шматочками (він має бути добре відігрітим і відтисненим).

Страву споживають саму, подають із кулешем або різноманітним печивом.

Продукти: 3 літри свіжого молока, 1 склянка домашньої сметани, 1 літрової банки домашнього сиру.

КВАСОЛЯ КОРИЧНЕВА З БУРЯЧКОМ, ПІДПЕНЬКАМИ І ЦИБУЛЕЮ

Квасолі замочити у воді на 8 годин, зварити, пропустити через м'ясорубку, посолити (третина всієї солі), додати товчений часник. Олію закип'ятити. Буряк порізати на кубики, додати 30 грамів (1 столову ложку олії). До опеньків додати 30 грамів олії і потовчений зубок часнику. Решту олії додати до квасолі й старанно перемішати. Цибулю труть на дрібній терці і додають оцет. Усі три компоненти страви готують в окремому посуді.

Страву готують у квадратному блюді. Всі компоненти ділять на три частини і складають шарами: квасоля, опеньки, буряк і т. д. Останній шар посипають цибулею з оцтом. Споживають як холодну закуску. Можливий варіант страви з додаванням оселедця.

Продукти: 200 грамів коричневої квасолі, 200 грамів вареного буряка, 200 грамів маринованих опеньків, 1 велика цибулина, 100 грамів олії, 0,5 столової ложки солі, 3 малі зубки часнику, 0,5 чайної ложки оцту.

“ШВИДКА” КВАШЕНА КАПУСТА

Капусту порізати на шатківниці. Усі складники, крім капусти, прокип'ятити з водою 5 хвилин, а потім охолодити до теплого і залити капусту, складену в банку. Поставити в тепле місце. Споживати можна вже за три години.

Продукти: 1 кілограм січеної капусти, 1 склянка води, 0,5 склянки цукру, 3 столові ложки оцту, 3 лаврові листки, 6 горошин чорного перцю.

БОРЩ ДЗЕРОВИЙ

Буряк порізати на брусочки приблизно 1х1 сантиметр і відварити у воді. Дзер (сироватку) нагріти й дати закипіти, додати відварений буряк і знову довести до кипіння. Масло змішати із сіллю та мукою й нагріти до кипіння. У каструлю з буряками й дзером додати розігріте масло, борошно, сіль. Сметану нагріти окремо, даючи їй закипіти, а тоді додати в борщ.

Борщ подають як страву до картоплі зі шкварками.

Продукти: 1 невеликий столовий буряк, 2 літри сироватки, 200 грамів сметани, 1 столова ложка масла, 1 чайна ложка солі, 1 чайна ложка білого борошна.

ЧУФРЕЙ

Капусту стушкувати зі смальцем, маслом або сметаною. До тушкованої капусти додати борошно, сіль, яйце і замісити тісто. Зробити два круглі коржі й покласти їх у змащене смальцем деко (форму). Щоб коржі були рівними й гладкими, їхній верх розрівняти рукою, змоченою водою. Коржі скласти у духовку і випікати приблизно 30 хвилин.

Їдять чуфрей із борщем.

Продукти: 200 грамів квашеної капусти, 300 грамів свіжої капусти, 150 грамів смальцю, масла чи сметани, 1 морква, 100 грамів кукурудзяного борошна дрібного помолу, 1 чайна ложка солі, 1 яйце.

СЕНЬКА СКОРОМНА

Розбити яйця, змішати їх із сиром. На розігріту пательню покласти масло. Молоко розмішати з борошном, додати яйця із сиром, а також сіль, цукор, перець. Отриману масу вилити на розігріту сковорідку. Варити на слабкому вогні до готовності, постійно помішуючи. Найкраще сенька виходить у духовці — рум'яна, пухка.

Продукти: 3 яйця, 5 столових ложок домашнього посоленого сиру, 1 столова ложка білого борошна, 50 грамів свіжого солодкого молока, 20 грамів масла, 1 столова ложка смальцю, цукор, сіль, духмяний перець за смаком.

РЕЦЕПТИ, ЗІБРАНІ ПО КРУПИНЦІ

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Наприкінці 1930-х років у Львівській друкарні Новочасна (пасаж Міколяша) вийшла книжечка “Свят-вечірні й різдвяні страви”, яка мала б стати настільною для українських господаринь. Утім через невеличкий наклад, який авторка Ганна Онишкевич замовила за власний кошт, видання поширення не набуло. Однак те, про що мріяла Ганна Онишкевич понад 70 років тому, збулося нині завдяки старшому викладачеві Рівненського державного гуманітарного університету, співакці, лауреатові всеукраїнських і міжнародних конкурсів Галині ПОПОВИЧ-ШВИДКІВ.

— Доля цієї книжки цікава, — розповідає Галина Попович-Швидків, —

принаймні ім'я авторки Ганни Онишкевич, попри мої пошуки так і не вдалося “розсекретити”. Найімовірніше, вона була з родини священиків, прекрасний знавець кулінарної справи, глибоко віруюча людина, яка ревно сповідувала українські традиції. Вона збирала давню рецептуру для святкових столів, готувала за цими рецептами сама й ділилася досвідом з іншими. Видання книжечки “Свят-вечірні й різдвяні страви” мало саме таку мету... Один примірник цього збірника рецептів потрапив до моєї бабусі Єлизавети Голоцької, дружини православного священика, і вона, під час посту чи готуючись до святвечорів, користувалася порадами з цієї книжки. Причому не тільки кулінарними (у приготуванні різноманітних узварів, вареників, маківників, завиванців, студеної риби, борщів, юшок — напрочуд смачних і водночас простих у приготуванні), а й духовними, адже на сторінках книжки можна було прочитати і колядки, і щедрівки, й молитви. Цю книжку передавали від родини до

родини, від покоління до покоління. Наразі вона потрапила до мене. На жаль, нині не всі сторінки в належному стані. І виникла думка здійснити автентичне видання. Щаслива, що за підтримки ТОВ “Острозький завод мінеральних вод” і видавця Олега Зеня вдалося здійснити цей задум. Більш того, нове видання вийшло подарунковим, адже воно поповнилося святковими різдвяними листівками. А ще — щедрівками-колядками з нотами. А ось дух книжки залишився таким, як і в попередньому виданні, — проїнятий віками та традиціями.

Презентація “Свят-вечірніх й різдвяних страв” Ганни Онишкевич за редакцією Галини Попович-Швидків відбулася у Рівненському обласному краєзнавчому музеї. На неї зібралось стільки зацікавленого людю, що й не всім вистачило книжок, взятих на презентацію. А це, як зазначив упорядник та редактор, — перша ознака того, що в майбутньому книжка потребуватиме вже не тисячного, а багатотисячного накладу.

«НАЙКРАЩИЙ СПОНСОР — НАШ ЧИТАЧ»

Нині в будь-якому газетному кіоску можна легко відшукати з десятків видань на кшталт “Травник”, “Народні рецепти”, “Цілитель” чи щось подібне. На жаль, не всі вони рівноцінні: хтось серйозно працює у цій царині, а хтось просто заробляє на “розкрученій” темі. Але навіть серед усього цього розмаїття не губиться часопис, який, власне, започаткував тему етномедицини — газета “Народний лікар України” (свого часу навіть незабутній Олесь Гончар назвав її “...справді унікальним виданням, і справді народним...”). Вона виходить із 1991 р. — спочатку як додаток до газети “Слово Просвіти”, а з 1994 р.

— уже як самостійне видання. Чи важко протягом тривалого часу втримувати постійний інтерес читачів і як вдається виживати українській газеті на теренах — про це наша розмова з редактором “НЛУ” Людмилою АЛДАБАЄВОЮ.

— Пані Людмиле, “Народний лікар України” вигідно відрізняється від багатьох видань такого ж спрямування, які звертаються до магії, чаклунства, рекламують різних “цілителів” і “родових віщунок”...

— Від самого початку створення газети досить високу планку поставив її перший редактор (який, власне, й створив “НЛУ”) Анатолій Журавський. Коли йому зауважували, що в газеті, мовляв, забагато наукових розвідок і мало практичних порад, Анатолій Федорович відповідав: “Я роблю газету, а не рецептурний довідник...” Він прагнув відійти від усталеного тоді погляду на народну медицину, як забобони й марновірство, а розглядав її як частину духовного спадку українського народу й частіше послуговувався терміном етномедицина. На жаль, Анатолій Журавський пішов від нас несправно рано, але й наступний редактор — поет і письменник Валентин Грабовський не відійшов від накресленого ним напрямку.

— Побутує думка, що підвищений інтерес до народних методів лікування викликаний розчаруванням у офіційній медицині. Людині притаманна віра у диво — таку собі диво-пігулку, яка одразу поверне здоров’я.

А якщо диво не стається — шукає інший шлях...

— У значної частини людей досить утилітарний підхід до лікування, більшість сучасних видань їх у цьому підтримують. Наприклад, болять суглоби — натріть маззю, паморочиться у голові — випийте настоянку... І жодної спроби, аби розібратися, звідки саме виникла хвороба, яке “розбалансування” душі й тіла призвело до “збою в програмі”, а відтак — до недуги, що і як треба змінити у своєму житті, щоб бути здоровим тілом і душею.

— Але ж це складно!

— А іншого шляху не існує. Як немає “диво-пігулки”, так не існує й “чудодійного тибетського рецепта” чи прадавнього волхвівського зілля, які одразу поставлять на ноги. Здоров’я — це щоденна праця над собою, гармонія людини з навколишнім світом, чистота тіла й душі. А цілючі трави, які ввібрали у себе силу рідної землі, допоможуть нам у цьому. І ще хочеться згадати слова славнозвісного академіка-фітотерапевта, члена нашої редколегії Євгена Товстухи про те, що перш за все в організмі потрібно “включити” імунітет, і тоді він сам починає шукати шляхи до оздоровлення. Обов’язково треба прислухатися до себе.

— Щоб прищепити такі погляди на оздоровлення, потрібно проводити значну просвітницьку роботу. Хто допомагає Вам у цій справі?

— Етномедицина — справді духовне надбання нашого народу, яке потрібно покрихті збирати й зберігати. Необхідно детальніше ознайомитися з лікарством українського козацтва чи матеріалами експедиції “Чумацькими шляхами” (збирач і упорядник А. С. Шарбан із Черкащини), у яких вчувається відгомін ще трипільської доби, аби усвідомити, що в них закладена цілісна оздоровча й філософська система. Саме таким шляхом ідуть наші постійні автори та вірні друзі протягом багатьох років Є. С. Товстуха, професор І. С. Чекман, який успішно поєднує у своїй праці офіційну медицину та фітотерапію, народні лікарі Іван Просяник із Чернігівщини, Юліан Конечний із Івано-Франківщини (нині, на жаль, покійний, але його справу продовжує син Тарас) та інші. Не можемо не згадати й бабусю Марію Ковтун із Житомирщини, яка теж уже пішла в засвіти, — пройшовши пекло фашистських і сталінських концтаборів, вона до глибокої старості зберегла світлу душу та прагнення допомогти людям.

В останні роки ми звернулися до нової й поки що маловивченої теми — фунготерапії — лікування грибами, і це наша “фішка”. Веде “Грибну сторінку” ентузіаст своєї справи, науковий працівник обласного краєзнавчого музею Л. Г. Журавська з Житомира. Тільки уявіть, скільки грибів росте в Україні, лю-

ди їх збирають, здають на заготівельні пункти, а потім ці ж гриби продають у Польщу, Румунію, а вже звідти нам їх привозять у вигляді ліків (так звані БА-Ди). І наше населення купує цю продукцію за великі гроші.

— Серед видань, присвячених народній медицині, переважно російськомовні, і виходять вони чималими накладками. “Народного лікаря України” в кіосках не видно, та й наклад його не надто вражаючий...

— “Народний лікар України” поширюється тільки за передплатою і в роздрібну торгівлю не надходить. Збільшення накладу потребує реклами, або, кажучи сучасною мовою, “розкрутки”, а вона потребує коштів... Виходить, що у російськомовних “лечебніків” і “травніків” спонсори знаходяться, а в українського видання — ні. Наш засновник — Всеукраїнське товариство “Просвіта” має обмежені фінансові можливості, і ми це розуміємо. Разом із тим в Україні чимало партій, фондів, які у своїх назвах використовують слова “український”, “національний”, але ж нікого з них не зацікавило українське видання. Але коли читачка з майже всуціль російськомовного українського Півдня пише, що читає нашу газету зі словником, але все-таки читає, то вважаю, що наша праця приносить користь людям. Тож сьогодні нашим єдиним і найнадійнішим спонсором залишаються наші читачі, і ми маємо наклад, відповідно до їхніх можливостей...

Вл. кор.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТНА ЦІНА НА ГАЗЕТУ «НАРОДНИЙ ЛІКАР УКРАЇНИ» НА 2011 РІК

1 міс.	3 міс.	6 міс.	12 міс.
1 грн 74 коп.	5 грн 22 коп.	10 грн 44 коп.	20 грн 88 коп.

Вартість оформлення передплати

1 міс.	3 міс.	6 міс.	12 міс.
0 грн 90 коп.	2 грн 10 коп.	2 грн 55 коп.	3 грн 90 коп.

У «Каталозі передплатних видань України»
на 2011 рік — 49 сторінка, індекс 30051.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Леся КОВЕРЗНЕВА
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Черговий редактор
Марія КУЧЕРЕНКО

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛИКОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301205
Наклад у лютому — 20 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

